

ЗАТВЕРДЖЕНО

Директор Державного науково-методичного
центру змісту культурно-мистецької освіти

М.М.Бриль

2019 р.

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ ЦЕНТР
ЗМІСТУ КУЛЬТУРНО-МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ

УКРАЇНСЬКА МУЗИЧНА ЛІТЕРАТУРА

**Навчальна програма
для мистецьких закладів фахової передвищої освіти**

галузь знань 02 «Культура і мистецтво»
спеціальність 025 «Музичне мистецтво»

Київ – 2019

Укладач: **Д. О. Кривошанко**

спеціаліст вищої категорії, викладач-методист,
викладач циклової комісії «Теорія музики»
вищого навчального закладу комунальної
форми власності «Маріупольський коледж
мистецтв»

Рецензенти:

Н. О. Васильєва

спеціаліст вищої категорії, викладач-методист,
викладач музично-теоретичних дисциплін
Київської середньої спеціалізованої музичної
школи-інтернат імені Миколи Лисенка

С. Ю. Конопльова

спеціаліст вищої категорії, викладач-методист,
заступник директора з навчально-методичної
роботи, голова циклової комісії фортепіано
та музично-теоретичних дисциплін
Миколаївського коледжу культури і мистецтв

Відповідальна
за випуск

С. М. Трускалова

Рекомендовано

на засіданні методичної ради
ВНЗКФВ «Маріупольський коледж мистецтв»
(протокол № 05 від 16 травня 2019 р.)

© Кривошанко Д. О., 2019 р.

© Державний науково-методичний центр
змісту культурно-мистецької освіти, 2019 р.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни			
		денна форма навчання			
Кількість кредитів: Нац. - 4 ECTS - 6	Галузь знань 02 «Культура і мистецтво»	Нормативна			
Загальна кількість годин 216	Спеціальність: 025 «Музичне мистецтво»	Рік підготовки			
		Третій - четвертий			
		практичні			
		Семестр			
		V	VI	VII	VIII
		32	40	32	40
		Самостійна робота			
16	20	16	20		
Вид контролю:					
	екз.		екз.Д		

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Українська музична література є однією з провідних дисциплін в спеціалізованих навчальних закладах культури і мистецтв, що разом зі світовою музичною літературою та теоретичними дисциплінами складає фундамент професійної освіти музиканта. А також це - не просто один з курсів циклу музично-теоретичних дисциплін, що сприяють вихованню сучасного музиканта високої кваліфікації, а в першу чергу важливий компонент у системі патріотичного виховання, щільно пов'язаний з курсами історії та історії культури України.

Мета викладання - ознайомлення студентів з історією української музики, її основними напрямками та стилями на прикладі творчості видатних композиторів; усвідомлення студентами особливостей відображення реальності в музиці, формування їх професійного кругозору. А також у формуванні у студентів високих ідейних, моральних, музично-художніх позицій; вихованні в них любові до вітчизняної культури в процесі вивчення кращих зразків української музики та творчих біографій видатних українських композиторів у відповідності з певними етапами історичного розвитку українського музичного мистецтва.

Основне завдання курсу української музичної літератури - вивчення особливостей музично - історичного процесу, специфіки кожного історичного періоду. Музичні явища вивчаються у зв'язку з літературою, образотворчим мистецтвом. Усі вони відображають спільні процеси в культурі і перебувають у взаємодії. Однією з найважливіших проблем у вивченні історичного процесу є розгляд національної специфіки українського музичного мистецтва. На кожному історичному етапі вона мала своєрідні риси, розвиваючись у взаємозв'язках з іншими музичними культурами - східнослов'янськими та західноєвропейськими.

За навчальним планом вивчення предмету «Українська музична література» продовжується на протязі 4-х семестрів. Предмет викладається на III та IV курсах навчання (V — VIII семестри) з відповідною кількістю годин. Заняття з курсу української музичної літератури групові по 2 години на тиждень на третьому та четвертому курсах, де також передбачено індивідуальні заняття по 1 годині на тиждень. В кінці кожного курсу - екзамен.

Таким чином, обсяг курсу української музичної літератури дорівнює 216 годин, що відповідає 72 навчальним тижням та складає 144 лекційних та 72 самостійних годин.

Специфіка предмету передбачає вивчення:
- особливостей певних музичних стилів та епох;

- різноманітних форм та жанрів музики;
- особливостей трактовки жанрів та форм музики у творчості композиторів різних стилів та епох.

Основною формою проведення занять є лекція-урок комбінованого типу, що включає також самостійну роботу студентів, передбаченою чинною системою навчання. Для самостійних занять студентів виносяться питання основних тем, розглянутих на лекціях, для кращого їх засвоєння.

У процесі навчання курсу української музичної літератури треба виконати наступні завдання:

- навчити активно сприймати, розуміти та аналізувати музичні твори, розвиваючи музичний слух, пам'ять та мислення студентів;
- виховувати у студентів високий професійний музичний смак;
- формування творчого мислення;
- формування усвідомленого сприйняття музичного твору;
- розвивати вміння розглядати конкретний музичний твір у зв'язку з ідеалами своєї епохи, розуміти діалектичний характер процесу взаємовпливу музичних культур;
- навчити осмисленню різних стильових проявів;
- формувати естетичні погляди студентів, їх уяви про прекрасне, високодуховне мистецтво.

Студент повинен **знати** :

- музично-історичні епохи, мистецькі напрямки та школи, які склалися в українській музиці;
- основні відомості про життя та творчість видатних композиторів, особливості музичного стилю їх творів;
- музичні жанри, їх формування, еволюцію та різні історичні види; музику творів, що мають особливу художню цінність (на слух — всі студенти; додатково напам'ять основні теми - спеціальність «Теорія музики»).

Студент повинен **вміти**:

- розкрити творчий портрет композитора у зв'язку з суспільно-історичними умовами епохи;
- проаналізувати музичний твір, визначивши його жанр, структуру, образну драматургію, особливості стилю;
- грамотно викладати історичні та аналітичні відомості, володіти професійною мовою;
- визнавати на слух жанрову та авторську належність музичного твору; для студентів теоретиків - ілюструвати положення відповіді на фортепіано (виконання музичних фрагментів по нотах та на пам'ять).

3. Програма навчальної дисципліни

М О Д У Л Ь І.

Змістовий модуль І. Українська музична культура докласичного періоду. Розвиток української музики до XIX століття.

Тема 1. Витоки української музичної культури. Розвиток її до XVII століття.

Тема 2. Музична культура України у XVII — XVIII століттях.

Тема 3. М. С. Березовський.

Тема 4. А. Л. Ведель.

Тема 5. Д. С. Бортнянський.

Змістовий модуль II. Українська музична культура докласичного періоду. Розвиток української музики у XIX столітті.

Тема 1. Українська музична культура у XIX столітті.

Тема 2. Симфонія невідомого автора XIX століття соль мінор.

Тема 3. С. С. Гулак-Артемівський.

Тема 4. П. І. Ніщинський.

Тема 5. М. М. Калачевський.

М О Д У Л Ь II

Змістовий модуль І. Формування української професійної композиторської школи. Творчість М В Лисенка.

Тема 1. Творчий шлях М. В. Лисенка.

Тема 2. Риси стилю.

Тема 3. Вокальна творчість.

Тема 4. Хорова творчість.

Тема 5. Фортепіанна творчість.

Тема 6. Оперна творчість.

Тема 7. Опера «Тарас Бульба».

Змістовий модуль II. Розвиток української музичної культури на межі XIX-го — XX-го століть.

Тема 1. Основні жанрові напрямки української музики на межі XIX-го — XX-го століть.

Тема 2. К. Г. Стеценко.

Тема 3. Я. С. Степовий.

Тема 4. М. Д. Леонтович.

М О Д У Л Ь III

Змістовий модуль І. Українська музична культура першої половини XX століття.

Тема 1. Музична культура України у 20-х — 30-х роках XX століття.

Тема 2. С П Людкевич.

Тема 3. Л. М. Ревуцький.

Тема 4. В.С.Косенко.

Змістовий модуль II. Період розквіту української професійної композиторської школи у середині XX століття.

Тема 1. Розвиток української музичної культури у 40-х — 50-х роках XX століття.

Тема 2. Б.М.Лятошинський.

Тема 3. А.Я.Штогаренко.

М О Д У Л Ь І V

Змістовий модуль I. Українська музична культура останньої третини XX -го століття.

Тема 1. Основні жанрово-стильові напрямків українській музиці останньої третини XX століття. «Нова фольклорна хвиля». Тема 2. М.М. Скорик.

Тема 3. Л.В.Дичко.

Тема 4.1.Ф. Карабиць.

Змістовий модуль II. Український симфонізм останньої третини XX -го століття.

Тема 1. Творчість Є.Ф. Станковича.

Тема 2. Творчість В.В.Сильвестрова.

Тема 3. Українська музична культура на межі XX -го — XXI -го століть.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин денна форма		
	усього	у тому числі	
		лекції	сам.р.
Модуль 1			
Змістовий модуль 1. Українська музична культура докласичного періоду. Розвиток української музики до XIX століття.			
Тема 1. Витоки української музичної культури. Розвиток її до XVII століття.	6	4	1
Тема 2. Музична культура України у XVII — XVIII століттях	6	4	2
Тема 3. М.С.Березовський.	3	2	1
Тема 4. А.Л.Ведель.	2	1	1

Тема 5. Д.С.Бортнянський.	3	2	1
Разом за змістовим модулем 1	20	13	6
Змістовий модуль II. Українська музична культура докласичного періоду. Розвиток української музики у XIX столітті.			
Тема 1 .Українська музична культура у XIX столітті.	7	4	3
Тема 2. Симфонія невідомого автора XIX століття соль мінор.	3	2	1
Тема 3. С.С. Гулак-Артемівський.	10	6	3
Тема 4. П.І.Ніщинський.	4	3	1
Тема 5. М.М.Калачевський.	6	4	2
Разом за змістовим модулем II	30	19	10
Разом за модулем 1	48	32	16
Модуль 2			
Змістовий модуль I. Формування української професійної композиторської школи. Творчість М В Лисенка.			
Тема 1. Творчий шлях М. В. Лисенка.	3	2	1
Тема 2. Риси стилю.	6	4	2
Тема 3. Вокальна творчість.	3	2	1
Тема 4. Хорова творчість.	6	4	2
Тема 5. Фортепіанна творчість.	3	2	1
Тема 6. Оперна творчість.	6	4	2
Тема 7. Опера «Тарас Бульба».	6	4	2
Разом за змістовим модулем I	33	22	11
Змістовий модуль II. Розвиток української музичної культури на межі XIX-го — XX-го століть.			
Тема 1. Музична культура України у 20-х - 30-х музики на межі XIX-го — XX-го століть.	6	4	2
Тема 2. К.Г.Стеценко.	6	4	2
Тема 3. Я.С.Степовий.	6	4	2

Тема 4 .М.Д.Леонтович.	9	6	3
Разом за змістовим модулем II	27	18	9
Разом за модулем 2	60	40	20
Модуль 3			
Змістовий модуль I. Українська музична культура першої половини XX століття.			
Тема 1.Музична культура України у 20-х — 30-х роках XX століття.	6	4	2
Тема 2. С. П. Людкевич.	6	4	2
Тема 3.Л.М.Ревуцький.	8	6	2
Тема 4. В.С.Косенко.	6	4	2
Разом за змістовим модулем I	26	18	8
Змістовий модуль II. Період розквіту української професійної композиторської школи у середині XX століття.			
Тема 1.Розвиток української музичної культури у 40-х — 50-х роках XX століття.	4	2	2
Тема 2. Б.М.Лятошинський.	12	8	4
Тема 3. А.Я.Штогаренко.	6	4	2
Разом за змістовим модулем II	22	14	8
Разом за модулем 3	48	32	16
Модуль 4			
Змістовий модуль I. Українська музична культура останньої третини XX -го століття.			
Тема 1. Основні жанрово-стильові напрямків українській музиці останньої третини XX століття. «Нова фольклорна хвиля».	6	4	2
Тема 2. М.М. Скорик.	12	8	4
Тема 3. Л.В.Дичко.	8	6	2
Тема 4.1.Ф. Карабиць.	6	4	2
Разом за змістовим модулем 1	32	22	10

Змістовий модуль II. Український симфонізм останньої третини XX –го століття.			
Тема 1.Творчість Є.Ф. Станковича.	12	8	4
Тема 2.Творчість В.В.Сильвестрова.	10	6	4
Тема 3.Українська музична культура на межі XX-XXI століть.	6	4	2
Разом за змістовим модулем II	28	18	10
Разом за модулем 4	60	40	20
Усього годин	216	144	72

5. Зміст курсу.

МОДУЛЬ I

Змістовий модуль I. Українська музична культура докласичного періоду. Розвиток української музики до XIX століття.

Тема №1. Витоки української музичної культури. Розвиток її до XVII століття.

Історичні свідчення про мистецтво східних слов'ян. Особливості язичницького світогляду. Основні мотиви слов'янської міфології, що відобразилися у літописах періоду Київської Русі. Вплив язичництва на світогляд українців, на особливості менталітету. Архаїчні ознаки календарно-обрядового фольклору в поетичному тексті і музичній стилістиці. Вплив релігії на мистецтво.

Фольклор. Календарно-обрядові жанри фольклору в сільському і міському середовищі. Розвиток героїчного епосу. Поетичні та музичні особливості, ритмічна організація, ладова система народних пісень.

Прийняття християнства на Київській Русі. Дуалістичні тенденції у календарно-обрядовому фольклорі; поєднання рис, пов'язаних із язичницьким і християнським світоглядом.

Виникнення християнської галузі духовної культури, складовою частиною якої є культова музика. Прояв у цій галузі греко-візантійського і південно-слов'янського впливів, становлення професійного музичного мистецтва в галузі церковного богослужіння.

Суспільно-історичні передумови розвитку ренесансних ідей в Україні. Високий рівень самосвідомості українського народу. Патріотична ідея та посилення етнічної самобутності в мистецтві. Відбиття в героїчному епосі

ідеїпатриотизму. Гуманістичні риси в епосі і ліриці (думи, історичні пісні). Глибоко емоційне розкриття трагічних подій, людських переживань та індивідуальних почуттів (у ліриці). Зародження ознак гармонічного ладу і формування високорозвиненої кантиленної мелодики.

Зародження театрального мистецтва у шкільному середовищі. Ранні театральні форми (декламації, діалоги), використання в них церковної музики.

Діяльність українських музикантів в осередках польської культури, створення ними спільних українсько-польських цінностей ренесансного музичного мистецтва.

Тема № 2. Музична культура України у XVII — XVIII століттях.

Вплив суспільно-історичної ситуації на розвиток української культури. Національно-релігійні протистояння на українських землях. Активізація національно-визвольної боротьби в середині XVII століття. Воз'єднання України з Росією (1654 р.), активізація українсько-російських зв'язків.

Еволюція Києво-Молілянської академії до рівня кращих європейських університетів, розвиток в ній освітнього типу, науки, різних галузей барокового мистецтва. Барокові риси в українському живопису й архітектурі. Впливи народного мистецтва на іконопис. Нові риси в музичній стилістиці епосу цього періоду. Тісний зв'язок духовної та світської поезії з музичним мистецтвом.

Професійне музичне мистецтво.

Кант, як музично-поетичний пісенний жанр, тісно пов'язаний з розвитком віршової літератури. Особливості змісту, образної системи духовних і світських кантів. Різні жанрові різновиди кантів (панегіричні, лірико-філософські, любовні, гумористичні). Особливості культури кантів, співвідношення в них слова і музики. Джерела мелодики кантів у культовій монодії, народно-пісенної творчості. Вияв у кантовому жанрі тісних українсько-польських і українсько-білорусько-російських музичних взаємозв'язків. Значення канта для зародження романсу. Використання канта в інших жанрах (шкільній драмі, вертепі).

Церковна музика.

Культова монодія і зародження багатоголосного (партесного) співу. Поява нової п'ятилінійної системи запису музики. Особливості ранніх форм церковного багатоголосся. Дві реформи церковної музики до XIX століття. Партесний концерт як вершина розвитку партесного співу. Розквіт його у творчості М. Дилецького. Тісний зв'язок партесного концерту з естетикою бароко. Прагнення митців вразити слухача красою і величним звучанням

музики (монументальність, звукова колористика). Контраст, як один з головних драматургічних принципів партесного концерту.

Три жанрові різновиди партесного концерту (панегіричний, лірико-драматичний — по типу плачів, ліричний). Зближення партесної музики зі світською музикою. Використання пісенних і танцювальних народних джерел у міської побутової музики. Поєднання гармонічної та поліфонічної фактур, як характерна особливість партесного концерту. Використання поліфонічних прийомів поліфонії (імітації, канони, фуговані епізоди).

Музично-театральне мистецтво.

Шкільна драма та її місце в освітньо - виховній системі. Середньовічні традиції в жанровій специфіці духовних драм (містеріях, мораліте). Жанрова еволюція. Барокові риси в шкільній драмі. Різні музичні жанри в драмі (сольні номери, ансамблі, інструментальна музика, балет). Введення до драм церковної музики та духовних кантів. Взаємозв'язки між шкільною драмою і духовною музикою.

Вертеп. Тісні зв'язки вертепу з Різдвяною драмою. Особливості музичної драматургії вертепу.

Розвиток жанрів професійної музики у XVIII столітті.

Продовження розвитку канта та зародження пісні-романсу. Кристалізація цього жанру в творчості Г.Сковороди (світло-ліричної та сатиричної образної сфери). Формування характерних рис пісні-романсу у вокальній ліриці Г.Сковороди (типових ліричних інтонацій, заспівної і декламаційної мелодики, ладово-гармонічної системи). Коло образів пісень-романсів.

Становлення жанрів інструментальної музики, перші зразки оперних спектаклів (опери М.Березовського та Д. Бортнянського). Традиційні і новаторські риси. Втілення традицій французької комічної опери.

Музична література:

Канти: «Щиголь тугу має», «Ой, під вишнею», «Що я кому виноват»,;

Г. Сковорода: «Всякому городу прав і права», «Стоїть явір нал водою», «Ой ти, птичко жовтобоко»

М. Ділецький Партесні концерти: «Херувимська», «Сначала днесь поутру рано»

Тема №3. Максим Созонтович Березовський (1745 — 1777 р.р.)

Розвиток української церковної музики у XVIII столітті. Суттєві зміни в галузі церковної музики. Трансформація хорового духовного концерту. Утвердження нового музичного мислення. Нові жанрові форми церковної музики. Загальна характеристика духовного концерту другої половини XVIII століття:

- а) синтезування в духовному концерті рис різних стилів (бароко, класицизм, сентименталізм);
- б) зв'язок з традиціями мелодичного співу, партерного концерту;
- в) поєднання українських хорових традицій з впливом західноєвропейської музики;
- г) посилення у духовному концерті виразності музичних образів, поглиблення рис психологізму;
- д) синтезування особливостей різних жанрів селянської та міської народної пісні, канта, інструментальної музики.

Церковна музика у творчості М. Березовського, Д. Бортнянського, А. Веделя. **Особливості духовного концерту в творчості М. Березовського.** Поєднання у творчості тогочасного досвіду західноєвропейської музичної культури з національними традиціями хорового мистецтва. Разом із Д. Бортнянським створив класичний тип хорового концерту. Першим з'явив увагу на слово у музиці та правильне його інтонування.

Духовні музичні твори Березовського: Літургія, причасні вірші (переважно ліричне втілення текстів), хвалебна пісня і ряд концертів.

Хорова фактура: поєднання гармонічної фактури («Хваліте Господа з небес» № 1) з імітаційною («Во всю землю»), або поліфонічною («Блажені яже ізбрал»), зокрема, фугою.

Мелодизація голосів. Мелодика виразна і різноманітна з типовими зворотами українських ліричних пісень.

Духовні концерти найвищого музично-художнього рівня. Збереглися

лише три концерти — «Бог ста в сонмѣ Богов», «Господь воцарися», «Не

отвержи». Риси партесних концертів — поєднання акордової і поліфонічної фактур та традиції західноєвропейської музики— нова гармонічна мова із функційно-гармонічною ладовою системою. Усі концерти— багаточастинні цикли, складені за принципом образного, темпового і фактурного контрасту. Тематична цілісність, інтонаційні зв'язки між частинами.

Своєрідність мелодики концертів, глибока виразність при простоті музичних засобів. Значна роль гармонії у стилістиці, особливості побудови циклу (принцип монотематизму). Гармонія — як специфічна темброва барва. Поєднання тематизму концерту з народнопісенною основою та класичною поліфонією. Особливості образного світу (лірико-драматичні, лірико-скорботні, активно-енергійні та героїчні образи).

Музична література:

М.Березовський : "Не отвержи мене";

Тема №4. Артемій Лук'янович Ведель (1767 — 1808 р.р.)

Особливості духовного концерту А. Веделя

Переважна більшість концертів — на слова псалмів, причому благального, скорботного характеру. Тема досадження людини злими силами. Три концерти — на тексти псалмів історичного змісту, два (№ 9, 10) — панегіричного.

Дотримання традицій партесного співу. Концерти багаточастинні (переважно 3- та 4-частинні). Принцип темпового і тонального контрастів. Цілісність циклу — завдяки тематичним зв'язкам. Мелодика виразна, охоплює значний діапазон і тісно пов'язана зі словом. Складність і різноманітність ритмічних малюнків. З класичним стилем пов'язана чітка розчленованість мелодики, використання побудов типу «питання — відповідь», підсумкових структур. У гармонічній мові — всі ознаки розвиненої тональної системи, використання альтерованої субдомінанти та альтерованої доміанти.

Синтез у хоровому стилі А.Веделя барокових і класичних рис. Вияв української національної самобутності. Зв'язки з давньоукраїнською монодією та українським фольклором Витоки музики концертів в українській пісенності (ліричних, лірико-епічних піснях, думах), кантах, міських піснях-романсах. Національна своєрідність музики.

Зв'язки з партерним концертом - наскрізний розвиток, значна роль діалогічного принципу, пісенно-декламаційна мелодика. Прояв майстерності А.Веделя у варіантному розвитку тематичного матеріалу. Значна роль тембрів у драматургії. Яскрава виразність мелодики як головного елементу стилістики.

Музична література.

А. Ведель : Концерт № 3, №1 «Доколе, господи, забудеш мя», «Херувимська».

Тема №5. Дмитро Степанович Бортнянський (1751 — 1825

р.р.) Духовний концерт у творчості Д. Бортнянського

Духовна музика Бортнянського — 35 чотириголосних хорових концертів для різних складів, які називалися в його час псалмами, 10 двохорових концертів, 14 чотириголосних концертів «Тебе Бога хвалимо», 29 окремих літургійних співів, триголосна літургія, духовні твори для жіночого хору з рефреном мішаного хору, обробки давніх церковних київських та болгарських наспівів та багато інших.

Найвідомішими є 35 чотириголосних концертів. Більшість було написано в 1780-х — на початку 1790-х років. В основі — тексти псалтиря, переважно світлого характеру. Виняток — концерти № 32 і 33, що використовують скорботні благальні рядки.

У стилістичному відношенні — виразні ознаки класичного стилю. В жанровому — пов'язані з міськими музичними жанрами (кант, марш, українська пісня-романс).

У структурному відношенні концерти — 3х-4х частинні цикли. Темповий контраст,.

Стильові риси концерту — збереження певних ознак бароко, але домінує класичний стиль. Особливості мелодики, функційно-гармонічного ладового мислення (гіпертрофія кадансовості). Зв'язки з інструментальними жанрами. Еволюція образної сфери - від світлої лірики до драматичної і філософсько-заглибленої лірики в пізніх концертах. Зв'язки з міськими жанрами (кант, марш), галантними танцями (менует), українською та російською піснею. Особливість концертів Д.Бортнянського — розвинена полфонічна фактура.

Музична література.

Д. Бортнянський: концерт №13,, №15 «Приидите, воспоим», №13

Змістовий модуль II. Українська музична культура докласичного періоду. Розвиток української музики у XIX столітті.

Тема № 4. Музична культура України в XIX столітті.

Історичні та соціальні умови розвитку української музичної культури. Відбиття в неї революційної боротьби народу.

Вплив ідей російського мистецтва, передової російської літератури, живопису, музики, театру на розвиток українського мистецтва. Російсько-українські музичні зв'язки. Українська тематика та українські пісні в творчості російських композиторів М. Глінки, О. Аляб'єва, О. Даргомижського, М. Мусоргського, М. Римського-Корсакова, П. Чайковського.

Формування української класичної музики в II половині XIX століття. Різноманітність музичних жанрів, ведуча роль вокальної та оперної музики.

Загальна характеристика творчості композиторів - попередників М. В. Лисенка. Плідна діяльність композиторів В. Заремби, І. Вітвицького, С. Гулака-Артемівського, П. Сокальського, П. Ніщинського, М. Аркаса, М. Калачевського. Зв'язок їх творчості з побутовою музикою. Широке використання українського музичного фольклору. Звернення, в основному, до жанрів вокальної та інструментальної музики.

Видатне значення творчої діяльності М. В. Лисенка — засновника української класичної музики.

Музично-громадське життя на Україні. Відкриття відділень РМТ, перших музичних закладів при них. Визначна роль аматорських колективів у пропаганді національної музики.

Збирання та вивчення народної пісні на Україні. Фольклористична діяльність М. В. Лисенка, О. М. Серова, П. А. Сокальського.

Музичний театр на Україні у ХІХ столітті. Шлях від опери-водевіля на початку століття до української національної опери у творчості М. В. Лисенка.

Український музично-драматичний «театр корифеїв» ХІХ століття та його вплив на розвиток театру у ХХ столітті.

Музична література:

В. Сокальський — Симфонія соль-мінор;

В. Заремба — для фортепіано: «Рева та стогне Дніпр широкий», «Прощання з Україною»; романси: «На улиці невесело», «Якби мені черевики»; Обробка для голосу та фортепіано: «Дивлюсь я на небо».

Тема 2. Симфонія невідомого автора ХІХ століття соль мінор.

Типовий зразок початкового етапу розвитку української симфонії. Народно-пісенна основа тематизму в поєднанні з загальноєвропейськими прийомами його розвитку та особливостями будови циклу. Розбір симфонії по частинах.

Музична література:

Симфонія невідомого автора ХІХ століття (соль-мінор)

Тема 3. Семен Степанович Гулак-Артемівський (1813 — 1873 р.р.)

Видатний діяч вітчизняної музичної культури автор визначної першої української лірико-комедійної побутової опери «Запорожець за Дунаєм», талановитий співак і актор.

Творча біографія.

Опера «Запорожець за Дунаєм» (1862 р.)

Народність сюжету. Патріотична спрямованість ідеї опери. Дві сюжетно-драматургічні лінії — лірична та побутово-комедійна.

Загально народна основа твору. Зв'язок музики опери з народнопісенними традиціями і побутовими джерелами, з традиціями комічної опери та українського музично-драматичного театру. Значення опери. Розбір твору.

Музична література:

С.С.Гулак-Артемівський Опера «Запорожець за Дунаєм».

Вступ. I дія: романс Оксани «Місяцю ясний», пісня Карася «Ой, щось дуже загулявся», Дует Одарки та Карася, Козачок.

II дія: Каватина Султана, Арія Оксани «Ангел ночі», Дует Оксани і Андрія.

III дія: Пісня Одарки, Дует Одарки та Карася, Квінтет.

Фінал: Пісня Оксани з хором «Там за тихим за Дунаєм».

Тема 4. Петро Іванович Ніщинський (1832 — 1896 р.р.)

Значення творчої діяльності П. І. Ніщинського. Зв'язок з передовими діячами революційно-демократичного руху та вітчизняної культури. Різнобічна творча діяльність.

Короткі біографічні відомості.

Музично - драматична картина «Вечорниці» (1875 р.) — вставна сцена до п'єси Т. Г. Шевченко «Назар Стодоля». Зміст та композиційна будова. Характеристика музичних особливостей. їх зв'язок з українською народною піснею та романсом. Побутова та героїко-патріотична лінії розвитку. Хор «Закувала та сива зозуля», як кульмінація в розкритті останньої. Значення «Вечорниць» в розвитку української класичної музики.

Музична література:

П.І.Ніщинський Музично - драматична картина «Вечорниці»:

Інтродукція, Пісня Хозяйки, хор дівчат «Добрий вечір паніматко», хор хлопців «Віють вітри», Чоловічий хор «Закувала та сива зозуля».

Тема 5. Михайло Миколаєвич Калачевський (1851 — 1907 р.р.).

Короткі біографічні відомості.

Прогресивне значення творчої діяльності М.М.Калачевського. Створення «Української симфонії» в період посилення національного гноблення українського народу царським урядом. Патріотична ідея в творчій спадщині композитора.

Значення симфонії в умовах розвитку українського мистецтва у II половині XIX століття.

«Українська симфонія» (1876 р.)

Яскраво національний характер музичних образів, незвичайність виключно народно - пісенної основи для 4-частинного симфонічного циклу. Поєднання варіаційних та суто симфонічних прийомів розвитку, яскравість оркестровки. Висока професійна майстерність композитора. Розбір симфонії по частинах.

Музична література:

М.М.Калачевський «Українська симфонія».

МОДУЛЬ II

Змістовий модуль I. Формування української професійної композиторської школи. Творчість М. В. Лисенка.

Тема 1. Творчий шлях Миколи Віталійовича Лисенка (1842 - 1912 р.р.)

Засновник української класичної музики. Обумовленість творчих досягнень М. В. Лисенка загальним патріотичним підйомом в середині XIX століття. Вплив революційно - демократичної думки, зокрема, творчості Т.Г. Шевченка на формування світогляду композитора , його реалістичних принципів.

Життєвий шлях композитора. Творча біографія М. В.Лисенка.

Тема 2. Риси стилю М.Лисенка.

Зв'язки з прогресивною літературою, музикою, театром. Різноманітність тематики: історична, лірико - побутова, фантастична, сатирична, казкова. Багатство музичних жанрів: опери, кантати, хори, солоспіви, обробки українських народних пісень, камерно-інструментальні твори.

Значення народної пісні в творчості М. В. Лисенка, його фольклористична діяльність. Новаторство композитора.

М. В. Лисенко як піаніст, диригент, видатний музично-громадський діяч, вчений-фольклорист, педагог.

Тема 3. Вокальна творчість М.Лисенка..

Перевага вокальних жанрів у творчості композитора, обумовлених національними особливостями розвитку української музики до ХІХ століття.

Обробки народних пісень, їх визначна роль у формуванні стильових рис музичної мови та художньо-образного мислення Лисенка. Збереження ладоінтонаційного першоджерела, спрямованість до розкриття образного змісту засобами обробки. Роль фортепіанного супроводу. Жанрова різноманітність обробок українських народних пісень.

Солоспіви. Різноманітність тематики та жанрів. Звернення до поезії Т. Г. Шевченка, І. Я. Франка, Л. Українки, Г. Гейне, А. Мицкевича та ін. Опора на інтонаційні особливості українських народних пісень.

Ведуча роль вокальної мелодики, її типи. Розвиненість, фактурна різноплановість фортепіанної партії, її формотворча й виражальна роль.

Музична література.

М.В.Лисенко Обробки українських народних пісень: «Про Байду», «Ой, гаю, мій гаю»;

Солоспіви: «Ой ,одна я ,одна», «Садок вишневий», «Милованка», «Коли настав чудовий май», «Місяцю- князю», «Безмежнеє поле».

Тема 4. Хорова творчість М.Лисенка.

Хорова творчість М. В. Лисенка. Місце та значення її в творчій спадщині композитора. Засновник жанра хорової кантати на Україні. Багатство жанрів.

Створення жанру хорової поеми-кантати — результат новаторського ставлення до хорової музики.

Кантата «Радуйся, ниво неполитая» (1883р.) Єдність ідейно-образного змісту поетичного тексту Т. Г. Шевченка ті його музичного втілення. Глибоко патріотична ідея твору, її яскраво реалістичне розкриття. Оптимістична спрямованість твору.

Особливості поєднання народного і професійного в музиці хору. Аналіз кантати по частинах.

Хор «Вічний революціонер» - відгук композитора на революційні події 1905 року. Патетика, героїчна піднесеність звучання, гімнічний характер. Інтенаційна близькість до масових революційних пісень. Яскравість втілення віршів поета-революціонера І. Я. Франка.

Музична література:

М.В.Лисенко Хор «Вічний революціонер», Кантати: «Радуйся, ниво неполюта», «Б'ють пороги».

Тема 5. Фортепіанна творчість М.Лисенка.

Лисенко як засновник української класичної камерно-інструментальної музики. Органічне поєднання кращих рис західноєвропейського піанізму з національними рисами. Жанрова різноманітність. Народно-тематична основа багатьох творів у поєднанні з різноманітними прийомами фортепіанної гри. Збагачення її типовими засобами народнопісенної виразності. Своєрідне продовження традицій романтизму. Зразки різних типів фортепіанної музики. Засновник жанру фортепіанної рапсодії в українській музиці.

Музична література:

М.В.Лисенко «Друга рапсодія», «Героїчне скерцо», «Елегія», «Меланхолійний вальс», «Мрія», «Концертний полонез», «На солодкім меду», «Пісня без слів».

Тема 6. Оперна творчість М.Лисенка.

Оперна творчість. Провідна роль оперного жанру в творчості композитора. Різноманітність тематики, оперних жанрів та форм: історико-героїчна народна музична драма, лірико-побутова й жанрово-побутова, сатирична, дитяча опери. Творчий розвиток традицій російської опери та українського музично-драматичного театру. Співпраця з М.Старицьким.

Українська народна та побутова музика як основа музичної мови. Провідна роль вокального начала використання різних типів музичних характеристик. Еволюція оперної творчості М. В. Лисенка.

«Наталка Полтавка»(1889р.) Зразок лірико - побутового жанру, що впливає із змісту п'єси І. П. Котляревського. Соціальна спрямованість побутового конфлікту опери. Характеристика образів героїв (Наталка, Петро, Микола) через народні українські пісні. Сатира в опері, її роль у розкритті соціального змісту. Характеристика опери по діях.

Музична література:

М.В.Лисенко «Наталка Полтавка»

Тема 7. Опера «Тарас Бульба» (1880 - 1890 р р.)

Історико - героїчна народна музична драма. Історія створення и постановки. Редакція опери. Літературне першоджерело М. В. Гоголя та лібрето М. П. Старицького.

Сюжет та ідея опери. Центральний образ опери. Переплетення двох драматургічних ліній — героїчна боротьба проти поневолювачів та особиста драма (любов Андрія до шляхтянки, яка приводить його до зради Батьківщині).

Характеристика музичних образів. Багатоплановість образу Тараса, його єдність з народом. Розкриття головної героїко - патріотичної ідеї опери саме через образ Тараса, а також, через образи Кобзаря і Остапа. Ліричні образи Андрія та Марильці, глибокий драматизм образу Насті. Зв'язок музичної характеристики героїв з відповідними народно-пісненими жанрами.

Народні сцени, їх роль в розвитку головної героїко-патріотичної ідеї твору. Наскрізна будова народних сцен опери. Роль оркестрових епізодів, взагалі — партії оркестру в опері.

Музична література:

М.В. Лисенко Опера «Тарас Бульба».

Змістовий модуль II. Розвиток української музичної культури на межі XIX-го — XX-го століть.

Тема 1 .Основні жанрові напрямки української музики на межі XIX-го — XX-го століть.

Історичні та соціальні умови розвитку української класичної музики напередодні XX століття. Вплив революційного руху на музичну культуру. Відображення революційних подій у музичних творах того часу: хор-гімн М. В. Лисенка «Вічний революціонер», кантата-симфонія «Кавказ» С.Людкевича, хори «Прометей» і «Содом» К. Г. Стеценка та ін.

Поглиблення прогресивно-демократичних тенденцій української класичної музики, її реалізму та народності. Подальший розвиток жанру обробок народних пісень.

Значення російсько-українських музичних зв'язків. Активізація музичного життя на Україні.

Творчість композиторів С. Людкевича, К. Стеценка, Я. Степового, Н. Леонтовича на початку XX століття.

Тема 2. Кирило Григорович Стеценко (1882 - 1922 рр.)

Видатний український композитор, продовжувач традицій М. В. Лисенка та російських композиторів — класиків. Різнобічність творчої діяльності: педагог, хоровий диригент, музичний критик, музично-громадський діяч. Прогресивно - демократичний характер діяльності. Життєвий та творчий шлях.

Тематика та жанри творчості (оперні та хорові твори, музика для театру, обробки українських народних пісень, солоспіву).

Відображення в творах К. Стеценко революційного підйому (обробки революційних пісень «Варшавянка», «Ви жертвою пали», хори «Прометей», «Содом », «Цар Горох»). Мрія про возз'єднання українського народу (кантата «Єднаймося»), образи природи («Вечірня пісня»). Значення «шевченковської» теми в творчості композитора (хор «Сон»).

Активна музично-громадська, педагогічна діяльність композитора. Діяльність в галузі музичної освіти, організації виконавських колективів, музичного видавництва.

Композиторська діяльність. Риси стилю музики: багатство мелодики, барвистість гармонічної мови, звернення до поліфонічної техніки письма. У сольних вокальних творах основна увага композитора — до людини, її думок та переживань, часте звернення до образів природи.

Створення обробок народних пісень, хорів, солоспівів. Значення фортепіанної партії. Композиційні особливості. Гармонічна мова. Художність змісту та фактура хорових творів.

Музична література:

К. Стеценко «Знову весна», «У неділку, у святую», «Живи, Україно», «Стояла я і слухала весну», «Вечірня пісня».

Тема 3. Яків Степанович Степовий (Акіменко) (1883 - 1921 рр.)

Талановитий, видатний український композитор. Ідейність, народність, реалізм творчості.

Життєвий и творчий шлях.

Безпосередні стосунки з діячами російської культури: М. А. Римським - Корсаковим, А. К. Лядовим, М. Я. Мясковським, С. С. Прокоф'євим. Навчання у Петербурзької консерваторії.

Провідна тематика творів Я. С. Степового — багатогранне розкриття образу народу, співчуття йому, образи рідної природи.

Основні жанри творчості: вокальні цикли («Барвінки», «Пісні настрою», «Три вірші М. Рильського»), солоспіву, фортепіанні мініатюри («Прелюд пам'яті Т. Г. Шевченка», «Рондо»).

Звернення до поезії Т. Г. Шевченка, Л. Українки, І. Я. Франка. Активізація музично-громадської і композиторської діяльності у радянський час. Створення під керівництвом Я. С. Степового нових виконавських колективів та музичних організацій. Твори цього періоду: обробки українських народних пісень («Ой, у полі жито», «Ой, сивая зозуленька», «Музика на весіллі»), романси та пісні («Каменярі», «Земле моя», «Коваль»,

«Слово», «Геть те, думи», «На тім світі», «Пішла в церкву стара баба»), вокальні ансамблі, хори та ін.

Перше звернення до поезії П. Г. Тичини. Імпресіоністичні риси в музиці хору «Арфами, арфами»: особливості хорової фактури.

Розширення тематики: патріотична, героїко-оптимістична, лірична, сатирична, антирелігійна. Властивості музичної мови: яскравість мелодики, зв'язок її з фольклорними джерелами, збагачення її декламаційністю у творах пізнього періоду. Виразність гармонії та фактури, експресивна роль дисонансів, ритміки, форми. Зв'язки з традиціями О. М. Скрибіна, А. К. Лядова у фортепіанній творчості.

Музична література:

Я. Степовий «Із-за гори сонце сходить!», «Три шляхи», «Степ», «Геть те, думи», «Ой, у полі жито», «Ой, сивая зозуленька», «Прелюд пам'яті Т. Г. Шевченка».

Тема 4 .Микола Дмитрович Леонтович (1877 - 1921 рр.)

Творчість М. Д. Леонтовича як одна з найяскравіших вершин в українській класичній музиці. Глибока ідейність, яскрава національна природа, психологічна та емоційна виразність його музики.

Засновник нового напрямку хорового мистецтва. Новаторство М. Д. Леонтовича в галузі хорового мистецтва. Унікальність творчої спадщини.

М. Д. Леонтович як пропагандист вітчизняної музики, хоровий диригент, педагог. Прагнення до музичного професіоналізму. Громадська і педагогічна діяльність.

Творча біографія

Основний жанр творчості — хорові обробки українських народних пісень для хору а`capella. Характерні риси обробок: збереження оригінальної мелодії, динамічне розкриття її засобами обробки, підпорядкованість засобів обробки образному змісту, ладо-інтонаційним особливостям першоджерела. Обумовленість структурних ладо-гармонічних та фактурних засобів обробки типовими прийомами українського фольклору.

Широке використання різноманітних прийомів поліфонії (підголоскової та імітаційної), яскрава індивідуалізація голосів, художнє призначення прийомів остинато; органних пунктів, співу з затуленим ротом, обумовленість гармонічної мови лінеарним рухом голосів.

Різнманітність жанрів обробок («Дударик», «Мала мати одну дочку», «Мак», «Щедрик» та ін.)

Оригінальні твори М. Д. Леонтовича. «Льодолом», «Літні тони», «Легенда», «Моя пісня» — хорові поеми. Стилiстичні особливості хорових

поем. Образне коло — поетичний гімн природі самовіддана материнська любов, радість життєсприяття.

Опера «На русальчин Великдень». Імпресіоністичні риси музики незакінченої опери.

М. Д. Леонтович - активний музично-громадський діяч. Значення творчої спадщини та діяльності для творчості українських композиторів ХХ століття: Л. М. Ревуцького, Б. М. Лятошинського, В. Д. Кирейка та ін.

Музична література:

М.Д.Леонтович Обробки українських народних пісень «Щедрик», «Дударик», «Мала мати одну дочку», «Козака несуть», «Пряля», ««з-за гори кам'яної», «Над річкою бережком», «Гей, літа орел», «Ой, лугами, берегами».

МОДУЛЬ III

Змістовий модуль I. Українська музична культура першої половини ХХ століття.

Тема 1 .Музична культура України у 20-х— 30-х роках ХХ століття.

Високій рівень суперечностей суспільно-історичного розвитку України того часу, критичні перепади громадського і творчого життя: зумовленість їх гострим політичними, економічними, класовими та національними протиріччями, трагічними реаліями революційних подій, громадянської війни, злиття народу у єдину союзну державу. Розвиток радянської культури у перші роки свого існування.

Поява театральних колективів розширення репертуару, нові жанри театального мистецтва, обумовленні тимчасовими темами. Приділення уваги хоровому виконавству. Виникнення хорових колективів, оркестрів, інструментальних ансамблів. Перші конкурси. Перші здобутки у жанрах симфонічної, оперної музики, балету.

Розвиток жанру обробок народних пісень для сольного співу та для хору. Твори Я. Степового, В. Косенка, М. Коляди, Ю. Мейтуса, С. Людкевича, О. Кошиця.

Розвиток жанру масової пісні. Відповідь композиторів на запит часу. Обумовленість тематики масових пісень інтересом до історичного минулого - героїки запорізького козацтва, гайдамаччини та патріотичної поезії Т. Г. Шевченка, І. Франка, О. Олесья, В. Чумака.

У галузі хорової музики плідна праця К. Стеценка, М. Леонтовича, Я. Степового, Я. Яцинкевича, М. Вериківського, П. Козицького, М. Скорульського. Різноманітність жанрових різновидів: гімнічні та героїко-патріотичні, драматичні, ліричні і лірико-пейзажні, епічні, хори - марші.

Активізація розвитку симфонічного жанру. Звертання до цієї галузі композиторів різних творчих орієнтацій: Л. Ревуцького, Б. Лятошинського, В. Косенка, В. Фемеліди, Г. Майбороди, С. Людкевича. Багатожанровість симфонічних творів.

Новий етап розвитку сценічних жанрів: опери, оперети, балету. Переважання історичних сюжетів із соціальним акцентом, зображення побуту українського народу, опери про радянську дійсність, перебудову країни, відображення пафосу праці («Золотий обруч» Б.Лятошинського, «Декабристи» В. Золотарьова, «Партизани» В. Смекаліна, «Перекоп» Ю. Мейтуса, «Трагедійна ніч» К. Данькевича, «Вибух» Б. Янковського, «Комбайн» П. Толстякова)

Поява першого національного балету («Пан Каньовський» М. Веріківського). Помітні балети того часу - «Мещанин з Тоскани» В. Нахабіна та «Лілея» К. Данькевича.

Розвиток кращих національних традицій М. Лисенка, Я. Степового, К. Стеценка у камерно-вокальної творчості. Складність процесу становлення і розвитку солоспіву в радянський період.

У камерно - інструментальній музиці 20-х - 30-х років головні лінії -- лірико - пісенна (І квартет В. Косенка, Тріо С. Людкевича) та психологічно-експресивна (Тріо Б. Лятошинського, М. Скорульського, В. Фемеліди).

Розвиток жанрів фортепіанної музики у творчості В. Косенка, Б.Лятошинського, Л.Ревуцького, М. Колесси, С. Людкевича.

Тема № 2 Станіслав Пилипович Людкевич (1879 - 1979рр.)

Український композитор, педагог, музикознавець. Значення композиторської та музикознавчої діяльності для розвитку західно - української музичної культури.

Творча біографія.

Демократична спрямованість творчості, яскраво національний колорит. Висока громадськість тематики творів. Розвиток прогресивних традицій світової музичної класики, значення творчого впливу М.В.Лисенка. Особливості творчого стилю.

Багатство жанрів: вокально - симфонічні («Кавказ», «Заповіт», «Наша думка, наша пісня»), програмно-симфонічні («Прикарпатська симфонія», «Каменярі», «Веснянки»), опера «Довбуш», хоріві та інструментальні твори, солоспіви, сольні та хоріві обробки українських народних пісень.

«Заповіт» - хор кантатного плану (1934р.).

Звернення до «Заповіту» в творчості українських композиторів (Вербицький, Лисенко, Ревуцький, Лятошинський).

Значення поезії Т.Г. Шевченка для творчості С.Людкевича. Розкриття революційного змісту у музиці. Принцип наскрізного розвитку, інтонаційна єдність тематизму. Контрастне співставлення епізодів, яскравий героїчно-піднесений характер кульмінації в епізоді «Поховайте та вставайте». Особливості тематизму та його розвитку. Роль поліфонічних засобів, значення оркестрової партії, її співвідношення з хоровою.

Музична література:

С.Людкевич. Кантати: «Заповіт», «Кавказ».

Тема № 3 Левко Миколайович . Ревуцький (1889 - 1977рр.)

Видатний український композитор, один з засновників української симфонічної музики, педагог, вчений, музично-громадський діяч. Творча біографія.

Значення Ревуцького як засновника українського симфонізму ХХ століття. Яскраво національний колорит творчості, опора його музики на українську народну пісню. Зв'язок з традиціями російської музики (О. Бородін, М. Римський - Корсаков, О. Скрябін).

Сміливе новаторство вміння втілювати зміст у глибоко національних формах. Симфонізм мислення. Продовження лінії творчості українських композиторів (М. Лисенка, М.Леонтовича). Лірико-епічна спрямованість творчості в поєднанні з драматичним, лірико - психологічним, героїчним змістом окремих творів. Жанрова різноманітність творчості. Значення творчості Л. Ревуцького як класика української музики ХХ століття.

Обробки народних пісень, їх місце і роль у формуванні творчого методу та стилю. Збірка «Сонечко», «Козацькі пісні», «Галицькі пісні». Продовження традицій М.Лисенка та М Леонтовича. їх подальший творчий новаторський розвиток.

Стильові риси обробок: глибоке розкриття образного змісту, активність, наскрізність образних перетворень. Значення гармонічного варіювання, поєднання простих ладових рис, властивих українським народним мелодіям, із складними хроматично загостреними ладо-гармонічними засобами. Роль фортепіанного супроводу, складність фактурних засобів. Симфонічність обробок народних пісень.

Хорова кантата-поема «Хустина» (1923р. II ред.- 1944р.).

Ідейно-художній зміст твору Т.Г. Шевченка та його втілення в музиці. Образи дівчини, чумака, народу. Тематизм твору, його інтонаційна єдність та наскрізний розвиток. Використання прийомів, типових для обробок народних пісень. Психологізм образів.

Характерні риси музичної драматургії: зіставлення контрастних сольних та хорових епізодів, зіставлення контрастних переживань людини.

Особливості музичної мови: хроматизація мелодики, гострі гармонічні зіставлення; введення прийомів контрастної поліфонії в кульмінаційних моментах.

Розвиток в «Хустині» традицій кантат М. Лисенка. Визначне місце твору в розвитку української хорової музики радянського часу. Розбір твору.

II симфонія мі-мінор (1927р., II ред.- 1940р., III ред.- 1969 р.)

Вершина творчості композитора, перша українська лірико-епічна симфонія. Народність змісту і тематизму. Значність художньої концепції твору. Становлення особистої сучасника, єдність його з долею народу, Вітчизни, відчуття могутнього розквіту життя.

Особливості тематизму, повністю заснованого на українських народних мелодіях. Перевага варіаційних (гармонічних, фактурних, тембрових) прийомів розвитку. Будова симфонії. Включення скерцозного епізоду в II частину. Ідейно - смислове і формоутворююче значення проведення тем I та II частин в фіналі. Порівнянні характеристики тем експозиції I частини.

Вплив деяких особливостей симфонізму М. Глінки, П. Чайковського, О. Скребіна. Ліричне завершення I частини. Образна багатоплановість II частини, динамізм фіналу. Багатство оркестрових фарб. Розбір по частинах.

Музична література:

Л.М.Ревуцький Обробки українських народних пісень: «Прийди, прийди, сонечко», «Червона ружа», «Ой, сусідко».

Хорові обробки: «Про Кармелюка», «Дід іде».

Кантата-поема «Хустина».

Для фортепіано: Соната, 7 прелюдій, Фортепіанна п'еса «Пісня»;

II симфонія.

Тема № 4 Віктор Степанович Косенко (1896- 1938рр.)

Видатний композитор, талановитий педагог, піаніст - виконавець, музично - громадський діяч.

Творча біографія.

Значення творчості В.С. Косенка у формуванні української камерно - інструментальної, симфонічної та вокальної музики на початку ХХ століття. Особлива увага до фортепіанної та камерно-вокальної творчості. Лірико-психологічний склад більшості творів композитора. Поєднання ліричної та героїчної сфер. Вплив народнопісенних жанрів. Глибоке засвоєння традицій російської класики, зокрема П. Чайковського, С.Рахманінова, О.Скребіна, а також Ф.Шопена, Р.Шумана.

Основні твори: «Класичне тріо», сонати для скрипки, віолончелі з фортепіано, фортепіанні мініатюри, Сюїта в формі старовинних танців,

фортепіанний концерт, «Героїчна увертюра» для симфонічного оркестру, романси, пісні.

«Героїчна увертюра» (1932 р.).

Відображення в ній пафосу творчої праці народу. Будова увертюри - сонатна форма романтично-поемного типу із вступом і ходом. Основні музичні теми образи. Вплив інтонацій масової пісні на побічну і заключну теми. Емоційно - смислове та формоутворююче значення теми вступу.

Камерно - вокальна творчість.

Її еволюція в творчості В.С. Косенка — від суб'єктивної лірики, пройнятої настроями туги та самотності, («Реет сумрак нежный», «Колискова», «Я ждав тебе», «Мне грустно») до тем революційної боротьби і радянської дійсності. Першим з українських композиторів втілює революційну тему у камерно-вокальну та романсову жанрову площину — («Революція», «На майдані», «Мобілізуються тополи», «Іду з роботи я»).

Відтворення поезії О. Пушкіна, М. Лермонтова. Перше в українській музиці звернення до поезії С. Єсеніна. Вокальні твори на вірші П. Тичини та їх значення. Багатство жанрів вокальних творів. Провідна роль мелодії, її наспівність, виразність, тонкий психологізм, збагачена декламаційними прийомами. Мелодія — головний носій образу. Вміння створювати узагальнений образ і передавати індивідуальні риси. Жанрова різноманітність солоспівів. Особливості фортепіанного супроводу — фактура, темброва палітра, барвисті тональності тощо.

Фортепіанна творчість.

Багатосторонній прояв композиторського обдаровання Косенка. Засновник жанру фортепіанної поеми в українській музиці. Звернення до багатьох жанрів фортепіанної музики. Образний зміст творів. Характеристика раннього періоду творчості (романтична піднесеність музики, близькість до стилю С. Рахманінова та О. Скребіна).

Звернення до старовинних жанрів (цикл «11 етюдів у формі старовинних жанрів»). Зв'язок з народною мелодикою. Фактура. Багатство звукової палітри. Зв'язок з традиціями класичної і романтичної музики і новаторство композитора в циклі «24 дитячі п'єси для фортепіано»

Музична література:

В.С.Косенко, романси: «Мне грустно», «На майдані»;

Фортепіанні твори: поема-легенда мі-мінор, 11 етюдів у формі старовинних танців.

Симфонічна музика: «Героїчна увертюра»,

Змістовий модуль II. Період розквіту української професійної композиторської школи у середині ХХ століття.

Тема 1. Розвиток української музичної культури у 40-х — 50-х роках ХХ століття.

Відгук українських композиторів на заклик: «Все для фронту, все для перемоги». Висока громадська творча активність.

Провідні жанри музичної творчості - пісні, хори, кантати. Особлива роль масових пісень. Пісня на фронтах Великої Вітчизняної війни. Патріотичний характер музики, глибока віра в перемогу.

Видатні твори з воєнною тематикою: пісні та хори М. Вериківського (початок роботи над циклом «У дні війни») К., Данькевича, Л. Ревуцького, А. Штогаренко, кантати «Гнів слов'ян» М. Вериківського, «Клятва» Ю. Мейтуса, опера «Льодове побоїще» Г. Таранова; «Український квінтет» Б. Лятошинського. Етапне значення кантати - симфонії «Україно моя» А. Штогаренка.

Твори українських композиторів на теми і сюжети з життя братніх національних республік : опери - «За Батьківщину» П. Козицького, «Абадан» та «Лейлі і Меджнун» Ю. Мейтуса; «Степова поема» для симфонічного оркестру М. Скорульського.

У 2-ій половині 40-х та 50-ті роки — труднощі і протиріччя, пов'язанні з політичною ситуацією. Провідні теми у творчості композиторів - перемога у Великій Вітчизняній війні та дружба народів — у кантатах та ораторіях А. Штогаренко, Г. Жуковського, Г. Майбороди. Тематична різноманітність опер і балетів: твір етапного значення — «Молода гвардія» Ю. Мейтуса, «Богдан Хмельницький» К. Данькевича.

Багатство тематики симфонічної творчості: героїка і сучасність у симфоніях К. Данькевича (№2), Б. Лятошинського (№3), в симфонічних поемах В. Нахабіна («Картини моєї Батьківщини»), А. Свечникова («Щорс»), Г. Таранова («Вогні на Ангарі»). Видатні програмні симфонічні поеми «Возз'єднання», «Гражина» Б. Лятошинського, «Щорс» А. Свечникова.

Активний розвиток жанру концерту .

Концерти для фортепіано з оркестром А. Кос-Анатольського, С. Людкевича, В. Нахабіна, М. Сільванського, А. Штогаренка та ін. Етапні твори — «Слов'янський концерт» Б. Лятошинського, «Партизанські картини» А. Штогаренка, Другий концерт Л. Ревуцького.

Організація Державного Українського народного хору (1943р.), значення його для розвитку хорового мистецтва.

Тема № 2 Борис Миколайович Лятошинський (1895 - 1968 рр.)

Один з найвидатніших українських композиторів - класиків, талановитий педагог. Разом з Л.М. Ревуцьким - засновник української композиторської, зокрема симфонічної, школи ХХ століття.

Активний музично-громадський діяч. Багатогранність, проблемність, конфліктна гострота творчості. Художня змістовність, ідейна значність, глибина, яскравість музичних образів, висока професійна майстерність. Творча біографія.

Багатство тематики і жанрів. Симфонічні жанри. Їх провідне значення у творчості Б.Лятошинського. Симфонізм як метод мислення, що мав прояв у різних жанрах творчості композитора.

Інтонаційні і жанрові джерела. Значення слов'янського мелосу й жанровості у творчому доробку композитора. Робота в жанрі обробок українських народних пісень. Творчий розвиток традицій вітчизняної та зарубіжної класики. Новаторство творчості Б. Лятошинського. Еволюція стилю.

III симфонія сі-мінор (1951 р., II ред. 1955р.)

Одне з вершинних явищ українського симфонізму ХХ століття. Яскравий зразок конфліктно-драматичного типу симфонізму. Багатоплановість симфонії поєднання драматичного, трагічного та епічного, ліризм твору.

Ідея твору — боротьба світла і темряви, добра і зла, перемога добра. Монументальність симфонії. Узагальнене відображення в ньому героїчної боротьби українського народу в роки Великої Вітчизняної війни. Цільність музично-драматургічного задуму. Розкриття лірико-громадянського змісту через єднання особистості з народом в його боротьбі із злом, насильством, антилюдськістю.

Традиції Чайковського, Танєєва, Мясковського. Протиставлення двох образно-інтонаційних сфер — основа музичної драматургії симфонії. Поступове розкриття ідеї в кожній з 4-х частин циклу. Поєднання принципів монотематизму та лейтмотивізму, наскрізьність образно-тематичного розвитку.

Напрямок трансформації музичних образів. Виразне значення співставлення різних типів симфонічного тематизму симфонічно-узагальненого й жанрово-конкретного, народно-пісенного. Конфліктність симфонії, велика роль розробковості в усіх розділах сонатних форм (I, II, IV ч.ч.). Використання різних прийомів поліфонічної техніки: контрастної, імітаційної, підголоскової. Складність ладо-гармонічної мови. Особливості оркестровки. Аналіз симфонії по частинах.

Опера "Щорс" (1938р.). Значення втілення теми героїчної боротьби народу в період громадянської війни на Україні. Лібрето М. Рильського, І Кочерги.

Ідея твору - прославлення мужності, патріотизму та відданості Вітчизні. Дві драматургічні лінії твору — героїко-драматична і лірична. Яскравість

музичної мови, опора її на інтонації народних і масових пісень. Використання справжніх народних мелодій (в пісні Щорса з II -ої дії «Ой, поля, поля» в I-ой дії - «Козака несуть»). Напруженість розвитку дії симфонізація опери: використання принципу наскрісного розвитку, тематичних модифікацій. Значення самотічних оркестрових епізодів опери. Близькість оперним традиціям Бородіна та Мусоргського. Традиції Лисенко. Розгляд опери по діях.

Музична література:

Б.Лятошинський III симфонія;

Інструментальні твори: «Український квінтет», «Слов'янський концерт» для фортепіано з оркестром;

Фортепіанний цикл «Відображення»;

Хорри на слова Т.Г.Шевченка: «Тече вода в синє море», «Із-за гаю сонце сходить»;

Опера «Щорс».

Тема № 3 Андрій Якович Штогаренко (1902 -1992 рр.)

Видатний український композитор, один з фундаторів української композиторської школи. Педагог, активний музично-громадський діяч. Відображення в творах композитора образів дійсності, сучасного життя. Провідне значення теми молодості, молоді. Актуальність тематики. Тісні зв'язки з українською літературою. Творчий розвиток традицій української російської класики. Інтонаційна спорідненість з фольклором, масовою піснею. Широкі інтернаціональні джерела тематизму. Оптимістичний характер ідейно-образної спрямованості творів, значна роль жанровості. Ідейно - тематична основа : героїчний подвиг народу під час війни (Симфонія - кантата «Україно моя», симфонія № 2 «Пам'яті товариша», № 3 «Київська», № 4 «Симфонія - казка», № 5 «Комсомолу присвячується», № 6 «Біографічна», концерт - сюїта «Партизанські картини»), образи кращих синів і дочок народу (сюїта «Шевченкіана», «Пам'яті Лесі Українки», поема «Душа поета»), тепла пам'ять про дорогих людей (вокальний цикл «Про незабутніх людей», Три фортепіанні поеми «Пам'яті музикантів», Фортепіанний цикл «Образи», присвячений пам'яті Б. Лятошинського).

Творча біографія.

Кантата- симфонія " Україно моя» (симфонія №1 , 1943р.)

Актуальність твору , його героїко-патріотична спрямованість. Використання текстів М. Рильського і А. Малишка. Ідея кантати - від боротьби до перемоги. Риси сонатно-симфонічного циклу в кантаті. Провідна роль хору і сольного співу. Інтонаційні зв'язки тематизму з українськими народними і

масовими піснями різних жанрів, інтонаційна єдність циклу. Співвідношення хору та оркестру. Характеристика засобів виразності. Розбір по частинах. «Партизанські картини» (1957р.) для фортепіано і симфонічного оркестру. Поєднання жанрових особливостей сюїти і фортепіанного концерту. Втілення провідної теми творчості А. Штогаренка - тема Великої Вітчизняної війни. Жанрова основа тематизму в поєднанні з симфонічним узагальненням характеристика образно-тематичного змісту. Композиція твору.

Музична література:

А.Штогаренко Кантата - симфонія «Україно моя», «Партизанські картини», сюїта «Шевченкіана».

МОДУЛЬ IV

Змістовий модуль I. Українська музична культура останньої третини XX -го століття.

Тема 1. Основні жанрово-стильові напрямків українській музиці останньої третини XX століття. «Нова фольклорна хвиля».

Українська музична культура у 60-х - 90-х роках XX століття з середини 60-х років мовно-стилістична переорієнтація. Процес глибокого вивчення та перетворення традицій видатних композиторів XX століття (С.Прокоф'єва, Б.Лятошинського, Д.Шостаковича, І.Стравінського, Б.Бартока, А. Шенберга, П. Хіндемита та ін.). Інтерес до їхніх знахідок в мелодиці, ритміці, гармонії, фактурі, оркестровці.

Активна творчість корифеїв української музики: Л.Ревуцького, Б.Лятошинського, С.Людкевича. Нові імена в українському мистецтві: М.Скорика, Л.Дичко, М.Грабовського, В.Сильвестрова, В.Губаренко.

Симфонічний жанр найповніше представлений творчістю Є.Станковича, М.Дремлюги, Ю.Мейтуса, В.Кирейка. Розвиток у двох напрямках: драматичному (що сформувалось у творчості Б.Лятошинського) і лірико-епічному (що сформувалось у доробку Л.Ревуцького).

Синтез народного начала з романтичною піднесеністю, ліричними роздумами (характерний для музики С.Людкевича) здобуває розвитку у творчості М.Колесси, А.Кос-Анатольського.

У 60-х -90 -х роках провідна тематика творчості українських композиторів: сучасність і історичне минуле народу, тема патріотизму, сюжети з літератури, відгук на сучасні міжнародні події.

Помітні тенденції — камернізація і монументалізація. Камерні симфонії Є.Станковича (№3), В.Бібка (№4), В.Сильвестрова (№2). Важлива ознака - поглиблений психологізм. В симфоніях-епопеях — охоплення монументальних тем, які розкривають зміст цілої епохи. Нові жанрові сплави. Включення хору. Вплив інших жанрів. Прийоми, запозичені в

кінодраматургії — колаж і стоп-кадр, або стоп-такт. Синтез симфонії з вокальними жанрами.

Поліжанровість. (Є.Станкович Симфонія № 3).

Тенденція до монументальності і камерності в жанрі опери. «Десять днів що вразили світ» М.Кармінського, моноопера «Волзька балада» Г.Жуковського, опера «Самотність» В.Губаренко.

Засвоєння різних мовно-стильових засобів, розширення кола жанрів. Пошуки у галузі музичного театру (фольк-опера, мюзикл).

Неоднорідність стилістичних ознак музики 60-х - 90-х років.

Яскравий спалах авангардизму. Перетворення досягнень композиторів нововіденьської школи, представників зарубіжного авангарду. На Україні представлений творами композиторів Л.Грабовського, В.Сильвестрова, В.Загорцева. Переважання безтекстової музики. Л.Грабовський «Симфонічні фрески» (1961р.), «Гомеоморфія IV» (1970р.) для симфонічного складу, «Гомеоморфія I - III» (1969р.) для фортепіано, «Константи»(1966р.) для 11-ти струнних; В.Годзяцький «Автографи» (1960-1972р.р.) і «Розриви площин» (1963 р.) для фортепіано, «Чотири етюди для магнітофона» (1964 р.), «Вранішній крик птиці» (1994 р.) для духового квінтету; В.Сильвестров «Спектри» (1965р.) для камерного оркестру, «Проекції» (1965р.) на клавесин, вібрафон, дзвони.

Основні ознаки авангардизму: додекафонія, серійна техніка, пуантилізм, алеаторика, кластери тощо.

Виникнення у 60-ті роки нового стилістичного напрямку «Нової фольклорної хвилі» (неофольклоризму) — найскладніший контакт композитора з фольклором. Три типи : свідомо орієнтація на конкретні зразки (цитування); відтворення особливостей конкретного фольклорного жанру або атмосфери, в якій він побутує; інтуїтивне відтворення народної музики - тип мислення композитора. Типові неофольклористичні твори: кантати Л.Дичко «Червона калина» (1969-1971р.р.), «Чотири пори року» (1973-1975р.р.), «Зелене Євангеліє» (1972р.); опера «Чумацький шлях» В.Зубицького (1983р.); опери Кирейка В. «Лісова пісня» (1958р.), «Марко в пеклі» (1966р.); «Карпатський концерт» М.Скорика (1972р.), його симфонічний цикл «Гуцульський триптих» (1965 р.).

Наприкінці 60-х років — поява неокласицизму. Ознаки камерні виконавські склади, звернення до жанрів старовинної музики до ясної гармонічної мови, лаконічних форм. Партити М.Скорика, III кuartет Ю. Іщенка, хоровий концерт «Сад божественних пісень» І.Карабиця.

У 70-х роках - явище неоромантизму в українській музиці. Повага до краси і виразності мелодії, ліричність, зм'якшення тембрів, тихі кульмінації,

атмосфера глибоких роздумів. Струнні квартети В.Сильвестрова, II симфонія В.Зубицького, III фортепіанна соната В. Бібіка.

Як метод - полістилістика. Симфонія №4 Є.Станковича. Поєднання «персоніфікованих» мелодій у дусі оперних монологів, фольклорних поспівок, сонорно-алеаторичних фрагментів та ін.

Композиторська техніка: часте звернення до поліладовості, використання до декафонії, сонористики, пошуки нових тембрових сполучень, введення нетрадиційних інструментів (у Л. Грабовського, Л.Дичко, В.Сильвестрова).

Музична література:

Л.Грабовський «Симфонічні фрески», «Гомеоморфія IV»;

В.Сильвестров «Спектри»

Тема 2. Мирослав Михайлович Скорик (нар. 1938 р.).

Видатний український композитор європейського масштабу. Основні риси творчості: образно-тематичне багатство, філософське осмислення дійсності, глибоке розкриття внутрішньо світу людини . Життєвий і творчий шлях.

Часте звернення до образів Карпатських гір. Тяжіння до драматичного симфонізму . Єдність музики яскраво національного і інтернаціонального начал. Вживання складної поліфонічної техніки. Сучасна музична мова. Великий діапазон творчості. Звертання до різних тем: глибокої давнини («Гуцульський триптих»), трагедії українського народу («Голодомор»), теми війни («Сильніше смерті»), біблейської тематики («Мойсей»).

Композитор-інструменталіст. Небагато музики зі словом («Весна», «Людина»), солоспіви (на слова Шевченка), естрадно-вокальна музика. Переважна більшість - фортепіанні, скрипкові та віолончельний концерти, фортепіанні твори (цикли «В Карпатах», «3 дитячого альбому», Партита №5); оркестрова симфонічна поема «Вальс» , Сюїта «Каменний господар», «Три фантазії з лютневої табулатури XVI століття» - для струнного і «Диптих» для камерного оркестру.

Концерт №1 для скрипки з оркестром (1969).

Один з найулюбленіших і центральних жанрів у творчості Скорика. Своєрідна категорія симфонізму - об'єднання творчої фантазії, парадоксальності з логікою розвитку загальної ідеї. Втілення загального принципу концертності. Фольклорна основа тематизму - стилістичні ознаки «нової фольклорної хвилі». Епічність, тяжіння др. стилізації архаїчних інтонацій. Інструментальний речитатив - як символ експресивного суб'єктивного первеня. Танцювальне начало - як символ вічного колообігу

життя. Індивідуальна модифікація класичних принципів композиторів. Якісна зміна стильової орієнтації композитора - поява неокласичних творів. Розбір концерту по частинах.

«Карпатський концерт»» (1972 р.).

Завершення періоду «нової фольклорної хвилі». Єдність довершеного професіоналізму у володінні сучасними прийомами композиторської техніки і демократичності, «емоційної розкріпаченості».

Національна основа. Доступність твору. Використання нових прийомів авангардної техніки у площині образів життєвого дійства. Продовження лінії галицької музичної культури .

Логічність композиції і драматургії. В основі - принцип парної симетрії і наростаючого контрасту між частинами. Зв'язок з бароковим концертом. Обігравання джазових прийомів. Образно-естетична концепція твору - єдність в віддалених сферах. Розбір твору по частинах.

Музична література :

М.Скорик Концерт №1 для скрипки з оркестром. «Карпатський концерт», «Гуцульський триптих», «Мелодія», «Карпатська рапсодія».

Тема 3. Леся Василівна Дичко (нар. 1939 р.)

Видатний сучасний український композитор педагог, громадський діяч. Життєвий і творчий шлях.

Риси творчості: великий діапазон образно-емоційного змісту музики (прониклива лірика і напружений драматизм, величний епос і дотепний жарт); інтенсивні й плідні пошуки нових жанрових сполучень і виразових засобів; сучасна музична мова.

Переважання неофольклористичних тенденцій. Пріоритет вокальних жанрів: вокальні цикли («Пастелі», «Енгармонійне» та ін.), фортепіанні («Писанки», «Враження»), симфонічні («Казкова сюїта», «Веснянки»); п'ять вокально-симфонічних фантазій - поем за сюжетами картин російських художників. Основний жанр контактано-ораторіальний (понад 20). Жанрові різновиди : кантата - сюїта («Червона калина»), кантата-ода («Ода пісні», «Ода Довженкові»), ораторії («Легенда про Київ», «Індія-Лакшмі»), рапсодія («Думка»), камерні кантати («Чотири пори року», «Карпатська»).

Глибоке проникнення у сферу духовної музики (Дві божественні літургії св. Іоанна Златоуста, хорова поема «Лебеді материнства»).

Кантата «Чотири пори року» (1975 р.).

Зразок твору, що зростає на перехресті народного мелосу і музично-стилістичних новацій. В основі - фольклор найдавнішого пласта - календарно-обрядові пісенні поетичні тексти (сформувались у східних слов'ян на початку першого тисячоліття нашої ери) . Ідейно-образний зміст твору. Структура

циклу. Поєднання старовинного тексту й інтонацій з гостро сучасною музичною мовою. Ідейно-художня значущість твору. Розбір кантати по частинах.

Музична література:

Л.Дичко Кантати: «Чотири пори року», «Червона калина».

Тема 4. Іван Федорович Карабиць (1945 - 2002 р.р.).

Відомий український композитор, автор багатьох оркестрових, вокально-симфонічних, камерно-інструментальних, камерно-вокальних творів і пісень. Активний організатор концертного життя на Україні. Життєвий і творчий шлях.

Звернення у творчості до цікавих, неординарних проблем. Тяжіння взагалі до жанру інструментальної музики. Чутливе відтворення в ній найновіших віяній сучасних художніх напрямків. Приділення належної уваги вітчизняним традиціям. Один з найяскравіших творів - хоровий концерт на вірші Г.Сковороди «Сад божественних пісень». Відтворення гуманістичних думок «мандрівного філософа». Традиції М.Березовського, Д.Бортнянського - релігійне звучання.

Увага до камерних жанрів (п'єси для струнних інструментів у супроводі фортепіано, струнні ансамблі). Активні пошуки у симфонічному жанрі (симфонія «П'ять пісень про Україну»).

Внесок у розвиток вітчизняної музичної культури - організація міжнародних фестивалів («Київ - Музик - Фест»).

Симфонія «П'ять пісень про Україну» (1974 р.).

Належність твору до епічного напрямку. Органічний зв'язок з образами і музично-виражальними засобами народно-пісенного мистецтва. Відбуття процесу формування фольклорно-професіональних зв'язків.

Різноманітні форми: від цитати і стилізації до симфонізації глибинних інтонаційно-драматургійних особливостей фольклорних першоджерел. Шлях до «жанрово відродження» на вищому шаблі симфонічної драматургії.

Назва симфонії — жанрово-узагальнене значення. Специфіка образно-емоційного сприйняття образу України, її історії, принципи композиторського втілення на глибоко народній основі.

Жанрові першоджерела: інтонації дум (II частина), веснянок (III частина), голосінь (III, V частини).

Інтонаційно-тематичний матеріал симфонії : траурно-маршові і вальсові інтонації (IV частина), авторські монологи-речитативи (на протязі всієї симфонії).

Аналогія з монументально-декоративним мистецтвом, з народною орнаментикою. Авторські «пісні» - складний синтез взаємозв'язок різних видів мистецтва.

Музична література:

І.Карабиць «П'ять пісень про Україну», «Сад божественних пісень».

Змістовий модуль II. Український симфонізм останньої третини XX -го століття.

Тема 1.Творчість Євгена Федоровича Станковича. (нар. 1942 р.)

Видатний український композитор, педагог, активний музично-громадський діяч.

Життєвий і творчий шлях.

Основні риси творчості: прагнення осмислити вічні теми боротьби життя і смерті; добра і зла, філософські роздуми, легкий гумор, дотепний жарт і глибока трагедійність; смислова насиченість; багатство образного змісту, душевна теплота, масштабність задумів.

Жанрова багатоманітність творчості. Епіко-драматичний та лірико-психологічний типи музичного мислення. Обізнаність з творчими Д.Шостаковича, Б.Бартока, Веберна. Близькість до музики С.Прокоф'єва, Б.Лятошинського.

Опосередкований зв'язок з фольклором. Контакти з усіма стилістичними напрямками. Полістилістика. Поєднання класичних традицій з найвищими досягненнями сучасної музики.

Коло образів: широке охоплення різних настроїв, вражень, гострота світовідчуття. Невичерпана багатогранність духовного світу.

В доробку: фольк-опера «Цвіт папороті» (національні обрядові традиції різних віків: від язичництва до повстанських рухів XVIII ст.), 6 балетів, вокально-симфонічні, хорові, інструментальні твори.

У творчому наслідку 11 симфоній. Всі можливі різновиди жанру. Шлях Станковича — симфоніста — поступове наростання трагедійності від легкого натяку на драму (прогнозу майбутнього) — в Симфонієті до апокаліптичної вершини у творі кінця 90-х років — «Диктум». Це — симфонічне послання згущено трагедійного характеру.

Серед симфоній композитора — монументальний багаточастинний оркестрово-вокальний цикл на вірші П.Тичини (III симфонія «Я стверджуюсь»); близька до поеми симфонія №4 («Лірична»); хорова симфонія - реквієм «Бабин Яр»; камерні симфонії.

Численні твори, в яких увага композитора до людського болю і страждань: «Каддиш-реквієм», «Чорна елегія», тріо «Музика рудого лісу», «Панахида» (як відбиття хресного шляху України).

Коло жанрів — численні твори для віолончелі, солоспіви, п'єси, ансамблі, музика до кінофільмів та театру. Характерні риси: яскрава драматичність, зіткнення контрастних образно-емоційних «полюсів». Охоплення всього спектра почуттів і подій, «явищ» національної культури у контексті нашого неспокоїного часу.

Камерна симфонія №3 (1982 р.).

Незвичний для симфоній склад — флейта і дванадцять струнних. Вишукана атмосфера придворного концертування ХУІІ-ХУІІІ століть. Камерний склад.

Вираження сильних і драматичних емоцій. Солюючий інструмент — як голос душі самотньої людини.

Два музичних образи. Прагнення осмислити в симфонії одну з «вічних» тем - боротьби добра зі злом, протистояння життя смерті. Стиснений до краю час розгортання — як чергування кінокадрів зі стрімким перебігом подій.

Пасторальні образи. Звукообразжальні ефекти. Фольклорні риси мелодії. Образи людської скорботи і світлої мрії у протиставленні з провідною трагічною лінією твору.

Аналіз драматургії симфонії.

Симфонія № 2 «Героїчна» (1975 р.).

Для великого симфонічного оркестру. Тема Великої Вітчизняної війни у психологічно-поглибленому ракурсі. Традиції симфонізму Б.Лятошинського, переосмисленні на новому інтонаційному рівні. Традиції романтичного мистецтва.

В центрі образної концепції твору — особа зі складною психологічною еволюцією. Розкриття героїчного. Основне протиріччя — зіткнення особи з оточуючою дійсністю, між суб'єктивним і об'єктивним, особистим і загальнонародним.

Принцип поступового, складного віднайдення головної теми у II і III частинах — глибоко психологізований аспект у розкритті героїчної теми. Звернення до внутрішнього світу особи.

Розбір симфонії по частинах.

Музична література:

Є.Станкович Симфонія №2 «Героїчна», Камерна симфонія №3, «Симфонія пасторалей» №5.

Тема 2.Творчість Валентина Васильовича Сильвестрова.(нар. 1937р.).

Видатний український сучасний композитор європейського рівня. Один з найяскравіших «модерністів» свого часу. Схильність до радикальних творчих експериментів. Але також оспівування світу високої краси.

Життєвий і творчий шлях.

Основна галузь творчості — симфонічна, інструментальна музика. Передання філософських категорій сьогоденного буття у творчості. Тяжіння до авангардових, суто «технічних» ефектів, до незвичних конструкцій на початку творчого шляху. Далі — звернення до пісенних, ліричних мотивів (IV -V симфонії). Новий рівень художнього світогляду. Звернення до поезії Т.Г.Шевченка (кантата в трьох частинах для хору) та до духовних текстів («Хоровий диптих») — нове бачення вікових традицій вітчизняної культури. Розширення жанрових рамок — цикл «Тихі пісні», «Прості пісні», «Лісова музика», симфонія №4 «Медитації» для віолончелі та камерного оркестру, «Музика в старовинному стилі», «Кіч - музика», симфонія для баритону та оркестру на вірші О.Пушкіна.

Зокрема, цикли фортепіанних п'єс: «Дитяча музика» №1, №2. Традиція звернення до дитячої аудиторії, прагнення бути зрозумілим і доступним — від Шумана і Чайковського, а також Дебюссі, Косенко, Прокоф'єва.

«Тихі пісні» (1977 р.).

Вокальний цикл для сопрано або баритона з фортепіано. Втілення найглибших, найзаповітніших роздумів композитора. Синтез раціональності мислення, концептуальності з моментом натхнення, емоційним відношенням. Спосіб зв'язку поезії та музики, послідовне проведення драматургічної контрастів як головний принцип зовні статичної структури. Переклики фонем у віршах Т.Шевченка, С.Єсеніна, Баратинського. Своєрідне продовження традицій пісенних циклів композиторів-романтиків. Відтворювання відтінків єдиного ліричного почуття. Єдність настрою і відкритість форм. Музична лексика — оригінальний мелодичний стиль композитора у синтезі з типовими романсовими інтонаціями. Структура циклу. Розбір по частинах.

Симфонія №5 (1982 р.).

Підсумок дотеперішнього мистецького становлення. Монументальний твір (за часом тривання і за складом оркестру).

Жанрова належність — «постсимфонія», постлюдія — гігантська кода попередніх симфоній.

Узагальнення і бачення у кінці ХХ століття симфонізму як жанру. Концепція: сприйняття Всесвіту, космосу через духовний світ людини. Єдине ціле — вихід у філософську сферу космічних просторів і просте, людське, ліричне. Атмосфера захоплення піднесеності, натхнення. Оптимістичність твору.

Принципи розвитку — з незвичайної ідейної концепції — нескінченне кадансування. Водночас — цілісність структури.

Пасторальність і хоральність у симфонії. Нові прийоми композиторської техніки.

Аналіз твору.

Музична література:

В. Сильвестров «Тихі пісні», Симфонія №5, «Дитяча музика» № 1, №2.

Тема № 3 Українська музична культура на межі ХХ — ХХІ століття.

Одно із яскравих явищ в українській музиці наприкінці 80-х-90-х років ХХ століття — мистецтво постмодернізму. Вершина його в музиці — серіальна техніка. Перетворення високого модернізму на новий академізм. Остання стадія — заперечення новизни, відмова від пошуків нових виразових засобів у творчості.

Риси: полістилітична гра, іронія при зверненні до традиційного, часто умисна банальність, «одягання» серйозної музики в шати поп-жанру. Постмодернізм як духовний стан. Інтелектуальна течія, напрям. Художньо-філософське осмислення західної культури, її фундаментального протиріччя; ідея вичерпаності.

Характерні риси: невизначеність, відкритість, незавершеність; схильність до колажу, деструкції; зречення канонів, іронічність; втрата «Его», глибини; поверховість, багатоваріантність тлумачення; прагнення до показу ірреального, таємничого. Новий погляд на Світ, Людину, Мистецтво. Це новий тип світорозуміння сучасної людини.

Театральні жанри.

Опера Л. Колодуба «Поет», присвячена великому Кобзареві. Новаторські риси твору (відсутній сюжет, натомість є логіка музично-драматичного розвитку). Нетрадиційність постановочних рішень. Динамічна зміна сольних, ансамблевих і масових сцен.

Опера М. Скорика «Мойсей» за поемою І. Франка (2001).

Опера-притча, структурно наближена до опери-ораторії. Система лейтмотивів. Символізує психологію народу (який 40 років блукав пустелею).

Стилістичні ознаки — суперечлива різноплановість, «гармонія минулого» і раціоналізм сьогодення, єдність різнопланових інтонаційних пластів.

Симфонічна музика.

Тяжіння до жанру концерто-гроссо (В. Губаренко, Алмаші).

Жанр симфонії — у творчості Є. Станковича. 6 «великих» і 9 камерних симфонія (№4 «Пам'яті поета» для баритона, фортепіано і 15 струнних; камерна симфонія №5, «Потаємні поклики» для кларнета і струнних).

Рідкісний зразок — Симфонія для акапельного хору на вірші Т.Шевченка і мікро симфонія «Музика для небесних музикантів» для квінтету духових.

Найновіші — Камерна симфонія № 9 і «Діктум» для малого камерного оркестру — грандіозна симфонія-поема півторагодинного звучання з 11 частин атасса. Аналогія з біблійним посланням, реквіємом.

Камерно-інструментальна музика.

Руйнування звичних ознак і норм класичної жанрової системи. Замість сонатного циклу — інтонаційна фабула драматичного оповідання (у Є.Станковича, І.Карабиця), атональна конструкція поліфонічних пластів (у Л. Грабовського), зосереджена безконфліктна медитативність (у В.Сильвестрова, В.Бібіка).

Програмність - «Монолог», «Діалог», «Присвята». «Епістола».

Ансамблі нетрадиційного складу: В.Сильвестров — Тріо для флейти, труби, челести; Ю.Щенко Квартет для кларнета, скрипки, віолончелі і фортепіано.

Поєднання сучасних засобів виразності з формами і жанрами бароко (у М.Скорика). Класична гармонія доповнюється прийомами нової композиторської техніки.

Камерно-вокальна музика.

Пошуки засобів оновлення музичної драматургії. Осмислення мовного ряду і втілення у музиці інтонацій поетичної мови: «Акварелі» В.Бібіка, на слова А.Волощак «Три поеми» на слова П.Тичини О.Киви; «Прості пісні», «Тихі пісні», «Ступені» В.Сильвестрова.

Звернення до нового жанру - камерної кантати («гібрид» камерно-вокального циклу і барочної (сольної кантати). «Сумна кантата» В.Бібіка на слова Т.Шевченка, «Камерна кантата» В.Сильвестрова на слова Ф.Тютчева і О.Блока.

Широке використання семантики образів народної поезії та символіки («Приказки» І.Кириліної). Використання фактурного викладу та засобів розвитку матеріалу близьких до народно-пісенних джерел (поспвіковий тематизм, підголосків тип фактури).

Тенденція до оновлення на всіх рівнях музичного мистецтва.

Музична література:

М.Скорик Опера «Мойсей»

Л.Колодуб Опера «Поет»;

Є.Станкович «Діктум»;

В.Бібік «Акварелі».

6. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Збірник «Нариси з історії української музики» ч.І.Розділ 1	1
2	Збірник «Нариси з історії української музики» ч. 1 .Розділ 2	2
3	М.Березовський. «Херувімська»	1
4	А.Ведель. Концерт № 13, 15.	1
5.	Д.Бортнянський. Хоровий духовний концерт за вибором	1
6.	Збірник «Нариси з історії української музики» ч.І.Розділ 3	3
7.	Симфонія невідомого автора XVIII століття	1
8.	Л.Кауфман «С.С. Гулак-Артемівський»	3
9.	І.Шреєр-Ткаченко. Історія української музичної культури	1
10.	Збірник «Нариси з історії української музики» ч. 1 .Розділ 3	2
11.	Т.Булат. М.В.Лисенко	2
12	І.Архимович М.Гордійчук. Микола Віталійович Лисенко	3
13	М.В.Лисенко. Кантати «Б'ють пороги», «На вічну пам'ять Котляревському», «Музика до «Кобзарю»»	3
14.	М.В.Лисенко. Дитячі опери.	2
15.	Документальний фільм про М.В.Лисенко «Гра долі».	1
16.	Збірник «Нариси з історії української музики» ч.2.Розділ 1	2
17.	К.Г.Стеценко. Дитяча опера «Лисичка, Котик, Півник».	2
18.	Я.С.Степовий. «Пісні настрою»	2
19.	М.Д.Леонтович. Уривки з опери «На русальчин Великдень», хорові поеми або духовні концерти	3
20.	І.Шреєр-Ткаченко. Історія української музичної культури	2
21.	С. П. Людкевич. Симфонічні поеми.	2
22.	Л.М.Ревуцький. Твори для фортепіано, кантата «Хустина»	2
23.	В.С.Косенко. Фортепіанні поеми, сонати.	2
24.	І.Шреєр-Ткаченко. Історія української музичної культури	2

25.	В.Самохвалов. БорисЛятошинський.; Б.Лятошинський. Симфонія №5	4
26.	А.Я.Штогаренко. Симфонія №3	2
27.	Д.Кривошапко. Курс лекцій з історії української музики останньої третини ХХ століття	2
28.	О.Зінкевич. Портрет композитора у дзеркалі епохи. М.М. Скорик. Партіти № 2,5, фортепіанна музика.	4
29.	Л.В.Дичко. Кантата «Червона калина», ораторія «І нарекоша ім'я Київ»	2
30.	І.Ф. Карабиць. Цикл «24 прелюдії для фортепіано»	2
31.	В.В.Сильвестров. В ожидании музыки. Симфонії №2,4	4
32.	Прослухати твори О.Ківи, Д.Зубицького, Л.Грабовського, Л.Колодуба.	2
	Всього	72

7. Методи навчання

У процесі навчання курсу використовуються з'ясувальні-ілюстративні, репродуктивні, проблемні, дослідницькі методи з такими формами роботи, як лекція, співбесіда, доповідь, ілюстрування візуальним матеріалом, розв'язування творчих завдань, робота з літературою в бібліотеках та Інтернеті.

8. Методичне забезпечення

1. Опорні конспекти лекцій.
2. Інтерактивний комплекс навчально-методичного забезпечення дисципліни(ІКНМЗД).
3. Нормативні документи.
4. Методичні розробки.
5. Ілюстративний матеріал.

9. Методи контролю

Під час викладання курсу застосовуються такі методи перевірки та оцінки знань, навичок та умінь студентів, як індивідуальне опитування, оцінка усних відповідей, повідомлення до тем. З метою визначення у студентів повноти і міцності знань, уміння застосовувати отримані знання на практиці, навчальним планом передбачено іспит. Незалежно від нього, за

кожен семестр ставиться підсумкова оцінка успішності на основі поточного обліку знань.

Українська музична література вивчається на групових заняттях протягом двох років.

В кінці V та VII семестрів проводяться диференційні заліки. У VI семестрі екзамен. У VIII семестрі письмова курсова робота та державний іспит наприкінці семестру.

Для одержання заліку студент повинен мати протягом семестру позитивні оцінки, які відображають його знання музичного та історичного матеріалу провідних розділів дисципліни. Особливе значення має знання музики видатних творів та вміння їх аналізувати. Залік проводиться на останньому занятті в усній або письмовій формі за вибором педагога. Екзамен проводиться по білетам в усній формі.

Кожен білет містить три питання:

1. оглядово-біографічного плану;
2. аналіз музичного твору;
3. опитування музичного матеріалу (може бути проведено як вікторина на останньому груповому занятті).

**Зразки екзаменаційних білетів з курсу «Українська музична література»
(наприкінці VI семестру) №1.**

1. М. В.Лисенко - фундатор української музичної класики.
2. Опера С.С.Гулака-Артемовського «Запорожець за Дунаєм». Комедійна лінія твору.

№2

1. Музична культура України XVII- XVIII ст.
2. П.І.Ніщинський. «Вечорниці». Аналіз драматургії.

№3

1. Хоровий духовний концерт XVIII ст.
2. Фортепіанна творчість М.Лисенка.

№4

1. Українська музична культура XIX ст.
2. Оперна творчість М. Лисенка

№5

1. Риси стилю С.С. Гулака-Артемовського.
2. Симфонія невідомого автора XIX ст. Аналіз драматургії.

№6

1. Риси стилю М.В.Лисенка.
2. «Українська симфонія» М. Калачевського. Аналіз драматургії

№7

1. Риси стилю П.І.Ніщинського.
2. Вокальна творчість М.В.Лисенка.

№8

1. Огляд творчості М.М.Калачевського.
2. Опера М.Лисенка «Тарас Бульба». Образ народу.

№9

Розвиток українського музичного театру у ХІХ столітті.
Хорова творчість М.Лисенка. Загальна характеристика.

№10

Розвиток української музичної культури на межі ХІХ — ХХ століть.
Кантата М.Лисенка «Радуйся, ниво неполитая». Аналіз драматургії.

Варіант музичної вікторини (наприкінці VIII семестру)

1. М.Березовський «Не отвержи мене» I ч.
2. Б.Лятошинський. III Симфонія I ч. Г. П.
3. П.Ніщинський. «Вечорниці», хор «Закувала та сива зозуля».
4. Л.Ревуцький II Симфонія 2ч. Тема С.
5. С.Гулак-Артемівський «Запорожець за Дунаєм». II д. Арія Оксани.
6. Симфонія невідомого автора ХІХ століття IV ч. тема «Козачка».
7. А.Штогаренко «Україно моя!» I ч.
8. М. Калачевський «Українська симфонія» I ч. Г.П.
9. Л.Дичко «Чотири пори року» II ч. "Літо" т.3.
10. М. Скорик «Карпатський концерт» II розділ, Коломийка.

Залікова та екзаменаційна оцінка виставляється згідно приведеним критеріям.

10. Критерії оцінки відповіді студента.

I рівень — початковий. Відповідь студента при відтворенні навчального матеріалу - елементарна, фрагментарна, зумовлюється початковими уявленнями про предмет вивчення;

II рівень - середній. Студент відтворює основний навчальний матеріал, володіє елементарними вміннями навчальної діяльності; узагальнено аналізує музичні твори; знає музику.

III рівень - достатній. Студент вміє глибоко і детально аналізувати музичні твори, грамотно, музикознавчою мовою викладає аналітичний матеріал, використовуючи весь комплекс теоретичних знань; уміє робити висновки, виправляти допущені помилки. Відповідь повна, правильна, логічна, обґрунтована, хоч їй і бракує власних суджень. Студент здатний самостійно здійснювати основні види навчальної діяльності;

IV рівень - високий. Знання студента є глибокими, міцними, узагальненими, системними, студент вміє застосовувати знання творчо, Його навчальна діяльність має дослідницький характер, позначена вмінням самостійно оцінювати ситуації, явища, факти, виявляти особисту позицію.

Критерії оцінювання

Рівні навчальних досягнень	За 5 бальною системою	За 12 бальною системою	Критерії навчальних досягнень студентів.
Початковий	-2	1	Студент відтворює матеріал на елементарному рівні.
	2	2	Студент виявляє здатність викладати думки на елементарному рівні і може за допомогою викладача відтворити в пам'яті фрагмент прочитаної лекції, спроможний правильно відповісти на деякі з запропонованих запитань.
	2+	3	Студент сприймає навчальний матеріал, фрагментально викладає свої знання, може назвати окремих діячів, з допомогою викладача назвати їх роботи.
Середній	3-	4	Студент відтворює частину фактичного матеріалу, подані в навчальній літературі або в лекціях викладача; може підтвердити свої знання одним-двома аргументами.
	3	5	Студент може за допомогою викладача послідовно викласти значну частину фактичного матеріалу теми; знати основні дати теми та орієнтуватися в хронологічній послідовності подій і періодизації.
	3+	6	Студент може самостійно висвітлити значну частину фактичного матеріалу теми; дати характеристику явища, користуватись літературними джерелами для підтвердження висновків, але не завжди вміє самостійно зробити аналіз, порівняння та висновки.

ст ят ні й	4 -	7	Студент правильно, логічно відтворює навчальний матеріал, розуміє основоположні факти, вміє наводити власні приклади на підтвердження певних думок, але знання недостатньо стійкі, допускає термінологічні помилки.
	4	8	Студент вміє сприймати і відтворювати програмний матеріал, не завжди володіє спеціальною термінологією.
	4+	9	Студент володіє темою, самостійно аналізує, порівнює та робить висновки, за допомогою викладача встановлює причинно-наслідкові зв'язки, вільно відповідає на питання, використовує набуті знання, робить чітко сформульовані висновки.
	5-	10	Студент має міцні, ґрунтовні знання, але, аналізуючи літературу, припускається помилок у формулюванні та використанні термінології, не завжди обґрунтовано може довести свою точку зору на художні явища. Вказані неточності може виправити самостійно.
	5	11	Студент вільно володіє темою, логічно і усвідомлено відтворює навчальний матеріал, розкриває закономірності, оцінює явища, процеси, що відбувалися у сфері мистецтва, встановлює та обґрунтовує причинно-наслідкові зв'язки, аргументовано і переконливо доводить свою точку зору.
	5+	12	Студент вільно відтворює програмний матеріал; вміє використовувати набуті знання, здатен систематизувати, узагальнювати культурно-мистецькі явища в своїх відповідях, рефератах; виявляє особисті творчі здібності та здатність до оригінальних рішень різноманітних навчальних завдань, до перенесення набутих знань та вмінь на нестандартні ситуації, схильність до творчої роботи.

11. Комплексно - контрольні завдання.

Варіант №1.

1. Визначити шляхи розвитку української церковної музики до XVIII століття.
2. Розкрити образ народу в опері М.Лисенка «Тарас Бульба».

Варіант №2.

1. Яке місце займає жанр хорового духовного концерту у творчості композиторів XVIII століття?
2. Позначити особливості поєднання традицій О.Скрябіна та С. Рахманінова і перетворення їх на український національній основі у фортепіанної творчості В.Косенко.

Варіант № 3.

1. Дати характеристику хоровій творчості М.В.Лисенка - засновника жанру кантати на Україні.
2. Як відбувається втілення симфонічних методів розвитку музичного матеріалу у кантаті С.Людкевича «Заповіт» ?

Варіант № 4.

1. Розкрити особливості розвитку оперного жанру на Україні у XIX столітті.
2. Визначити комедійну лінію в опері С.Гулака-Артемівського «Запорожець за Дунаєм».

Варіант № 5.

1. Виявити особливості творчого методу М.Д.Леонтовича - автора оригінальних обробок українських народних пісень.
2. Визначити місце II симфонії Л.Ревуцького у розвитку українського симфонізму.

Варіант № 6.

1. Розкрити характерні риси гармонічної мови Л.М.Ревуцького.
2. Охарактеризувати використання народного музичного матеріалу та методів його розвитку у Симфонії невідомого автора XIX століття.

Варіант № 7.

1. Визначити характерні риси жанру фортепіанної поеми у творчості В.С. Косенка.
2. Виявити особливості драматургії III Симфонії Б.М.Лятошинського (втілення в неї принципу монотематизму).

Варіант № 8.

1. Розкрити риси стилю зрілого «слов'янського» періоду творчості Б.М. Лятошинського.
2. Виявити народність опери С.С. Гулака - Артемівського «Запорожець за Дунаєм» на прикладі образу Карася.

Варіант № 9.

1. Виявити значення творчості С.С.Гулака-Артемівського в плані розвитку української опери.
2. Розкрити коло тем і образів солов'яків М.Лисенка на вірші Т.Шевченка.

Варіант № 10.

1. Дати характеристику вокально-симфонічній творчості С.Людкевича, її ідейно-образній основі.
2. Виявити особливості побудови масових сцен в опері М.Лисенка «Тарас Бульба».

Варіант №11.

1. Яке місце в українській музиці займає оперна творчість М.Лисенка?
2. Як використаний фольклорний матеріал в «Українській симфонії» М.Калачевського.

Варіант №12.

1. Позначити «неофольклористичні» тенденції у творчості М.М. Скорика.
2. Розкрити жанрову природу опери М.Лисенка «Тарас Бульба» (особливості її драматургії).

Варіант №13.

1. Охарактеризувати камерно-вокальну творчість В.С. Косенка зрілого періоду.
2. Розкрити особливості конфлікту основних образних сфер у I частині III Симфонії Б.Лятошинського.

Варіант №14.

1. Виявити значення інструментального речитативу у I концерті для скрипки з оркестром М.Скорика.
2. Розкрити ідейно-тематичну основу у кантаті М.Лисенка «Радуйся ниво, непополитая».

Варіант №15.

1. Розкрити особливості драматургії кантати-симфонії А.Штогаренка «Україно моа»
2. Окреслити смислове значення жанру коломийки у «Карпатському концерті» М.Скорика..

Варіант №16.

1. Визначити основні жанрові напрямки симфонічної творчості Є.Станковича.
2. Виявити особливості втілення «неофольклористичних» методів у кантаті Л.Дичко «Чотири пори року».

Варіант №17.

1. Розкрити риси модернізму в творчості В.Сильвестрова.
2. Охарактеризувати жанрову природу хорового концерту І.Карабиця «Сад божественних пісень».

12. Рекомендована література

1. Л.Архимович, М.Гордійчук. Микола Віталійович Лисенко. К., «Мистецтво», 1963.
2. Л.Архимович, А.Шреер-Ткаченко, Т.Шиффер, Т.Карышева. Музыкальная культура Украины. М., Государственное музыкальное издательство, 1961.
3. М.Боровик. Творчість Андрія Штогаренка. К., «Наук, думка»1965.
4. Т.Булат. Яків Степовий. К., «Муз. Україна», 1980.
5. М.Бялик. Л.М. Ревуцький. Л., «Рад. композитор», 1979.
6. Г.Виноградов. Андрій Штогаренко. К., «Муз. Україна» 1973.
7. Н.Герасимова - Персидська. Хоровий концерт на Україні в XVII -XVIII ст. К., «Муз. Україна», 1978.
8. Т.Гнатів. Мирослав Скорик. «Українське музикознавство», Вип. 3. «Муз. Україна». 1963.
9. М.Гордійчук. Леся Дичко. К., «Муз. Україна», 1978.
10. М. Гордійчук. Микола Леонтович. К., «Муз. Україна», 1977.
11. М.Гордійчук. Українська радянська симфонічна музика. К., «Муз. Україна»» 1969.
12. М.Гордійчук.«Українська симфонія» Калачевського. К.,«Мистецтво»,1963.
13. Н. Горюхіна. Друга симфонія А.Штогаренко. «Українське музикознавство», Вип. 3. К., «Муз. Україна». 1968.
14. Н.Горюхіна. Симфонізм Ревуцького. К., «Мистецтво», 1965.
15. В.Довженко. «Героїчна увертюра» В.Косенка. К., «Мистецтво», 1963.
16. М.Загайкевич. С. П.Людкевич. К., 1967.
17. С.Зандрок. Фортепіанні сонати В. Косенка та Б. Лятошинського. «Укр. музикознавство» вид. 10, К., «Муз. Україна», 1975.
18. В.Іванов. Дмитро Бортнянський. К., «Муз. Україна», 1980.
19. Історія української дожовтневої музики. К., «Муз.Україна.», 1980ю.
20. Л.Кауфман. С.С.Гулак-Артемівський. Державне видавництво образотворчого мистецтва і музичної літератури, К., 1962.
21. Л.Кауфман. Семен Гулак-Артемівський. К., «Муз. Україна», 1981.
22. В. Кожухар. Виконавський аналіз «Карпатського концерта» для оркестру М.Скорика. «Укр. музикознавство», вип.16.К., «Муз. Україна». 1981.
23. В.С. Косенко у спогадах сучасників. К., «Муз. Україна», 1967.
24. Г. Курковський. Микола Віталійович Лисенко - піаніст виконавець. К., «Муз. Україна», 1973.
25. С. Лісецький. Кирило Стеценко. К., «Муз. Україна», 1974.

26. СЛісецький. Риси стилю творчості К. Стеценка. К., «Муз. Україна», 1977.
27. Ю.Малишев. «Симфонічні фрески» Л. Грабовського. «Укр. музикознавство», вип.3, К., «Муз. Україна», 1968.
28. Нариси з історії української музики. Ч. 1,2. К., «Мистецтво», 1964.
29. Л. Пархоменко. «Кирило Григорович Стеценко». К., «Муз.Україна», 1973.
30. А.Поставная. «Становлення творчого методу Л. Ревуцького», К., «Музична Україна», 1978.
31. М. Рицарева. Композитор Д. Бортнянський. Л., «Музика», 1979.
32. В.Самохвалов. Черты симфонизма Б.Лятошинского. К., «Муз. Україна», 1974.
33. В.Самохвалов. Борис Лятошинський. К., «Муз. Україна», 1974.
34. Г. Степанченко. Композитор Яків Степовий. Тов-во «Знання» УРСР, К., 1974.
35. А. Терещенко. Симфонія Євгена Станкевича «Я стверджуюсь!» «Укр. музикознавство», вип. 12, К., «Муз. Україна», 1977.
36. Б. Фільц. Український радянський романс. К., «Наук, думка», 1970.
37. Л.Хиврич. Мелодика симфонічних творі А.Я. Штогаренка. «Укр.музикознавство». вип. 2, К., «Муз. Україна», 1967.
38. Л. Хиврич. Особливості народнопісенної мелодики та музичного розвитку у Другій симфонії Л.М.Ревуцького. «Укр. музикознавство», вип. 3, К., «Муз. Україна», 1968.
39. О.Шевчук. Особливості відбиття фольклору в інструментальних творах М.Скорика. «Укр. музикознавство», вип. 14, К., «Муз. Україна», 1979.
40. Ю.Щириця. Мирослав Скорик. К., «Муз. Україна», 1979.
41. Я. Якуб'як. Солоспіви С. Людкевича. «Укр. музикознавство», вип.7, К., «Муз. Україна», 1972.